

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

Брой 8 (561) година XLIV

9 октомври 2026 година

През юбилейната 65-а година от създаването си университетът посрещна над 18 000 студенти

Новата академична 2026/2027 година в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ бе открита на 1 октомври в Спортната зала на висшето училище, където присъстваха студентите първокурсници от всички факултети (които са близо 4500), преподаватели, служители, родители и граждани. По традиция в началото на тържествената церемония прозвуча студентският химн „Gaudeamus igitur“, след което бяха представени членовете на академичното ръководство и официалните гости.

В приветственото си слово (публикуваме го отделно) ректорът проф. д-р Румен Младенов отбеляза, че висшето училище чества 65 години от създаването си. 65 години, през които ПУ изгражда академичния потенциал, подготвя висококвалифицирани специалисти и ръководни кадри, чертае духовното и научното бъдеще на България.

На стр. 3 ➡

стр. 8

Новите възможности, които химията създава: от органичния синтез до наномедицината

В Броя ще прозетете още:

- ▶ Исторически успех на международно състезание във Виена – за първи път български студент достига до четвъртфинал в ролята на медиатор
- ▶ Международен форум в Дъблин, на който бе дискутирана визията за библиотеката на XXI век
- ▶ Чуждестранни студенти от осем държави посрещна университетът по програмата „Еразъм+“
- ▶ Проф. Клео Протохристова бе отличена с Националната награда за литературна критика „Иван Радославов и Иван Мешеков“
- ▶ Шест медала завоюваха преподаватели по спорт от Пловдивския университет
- ▶ В Педагогическия факултет се проведе втората част на обучението за работа със системата „Евентор“

През юбилейната 65-а година от създаването си университетът посрещна над 18 000 студенти

Ректорът отбеляза, че водещият приоритет за академично ръководство винаги е бил един – качеството. И именно този приоритет утвърждава висшето училище сред водещите в страната. Днес в него се обучават над 18 000 студенти и докторанти в 106 бакалавърски, 119 магистърски и 74 докторски програми от 27 акредитирани професионални направления. Проф. Младенов увери първокурсниците, че са направили избор в полза на университета с утвърдени традиции и ясна визия за бъдещето. Той припомни, че на 22 юли 2021 година университетът е определен за изследователски за период от 4 години. Атестат за значимия му

щина Пловдив. Сред десетките поздравителни адреси са тези на кмета на Пловдив Костадин Димитров, кмета на район „Централен“ Георги Стаменов, ректорите на НХА, УНСС, Аграрния университет – Пловдив, Медицинския университет – Пловдив, АМТИИ, АНИС, ВУАРР, УХТ, Съвета по туризъм – Пловдив, почетното консулство на Германия, Италия и много други.

Председателят на Студентския съвет на Пловдивския университет Димитър Стоянов приветства колегите си, а от името на новоприетите студенти към присъстващите се обърна Паола Петрова – първокурсничка в специалността „Българска филология“, която ги поздрави за направения от тях успешен избор на университет и отправи призив да не оставят любопитството си

Академичното ръководство и част от официалните гости

Д-р Наталия Михалевска

принос за развитието на важни обществени области чрез върхови научни изследвания е Решение № 89 на Министерския съвет от 26 януари 2026 година, с което ПУ отново е определен за изследователски за следващите 4 години. Ректорът припомни също, че според водещите международни платформи за академично класиране ПУ заема трето място сред университетите в България и първо сред осемте пловдивски висши училища.

Събитието бе уважено от д-р Наталия Михалевска от Министерството на образованието и науката, заместник областния управител на Пловдив Рангел Матански, заместник-кмета

на община Пловдив Иван Стоянов, секретаря на район „Централен“ Емил Саралийски, д-р Димитър Асенов – директор на Националния център за повишаване на квалификацията на педагогическите специалисти, проф. Иван Соколов – почетен консул на Република Чехия, съдия Евдокия Кемалова, представители на ръководството на Уникредит Булбанк, банка ДСК, както и на академичната общност от останалите пловдивски висши училища.

Д-р Наталия Михалевска приветства присъстващите и прочете поздравителен адрес от името на министъра на образованието и науката проф. Георги Вълчев, в който се подчертава, че Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“ е утвърдено средище на образование и наука, което подготвя поколения специалисти и създава среда за развитието на знанията, способностите и таланта на младите хора.

Приветствия отправиха също заместник областният управител на Пловдив Рангел Матански и заместник-кметът Иван Стоянов, който връчи на проф. Младенов почетен плакет на об-

Г-н Иван Стоянов връчи на проф. Румен Младенов почетен плакет на Община Пловдив

Ритуалът по предаване на символите на университета от абсолвентите на студентите първокурсници

Паола Петрова

на прага на аудиториите, а да го носят у себе си всеки ден.

В рамките на утвърдената традиция и тази година на първокурсниците бяха връчени университетските инсигнии. Сред тях са символичният ключ към университетското знание, знамето на висшето училище и копие на „История Славянобългарска“, написана от Паисий Хилендарски през далечната 1762 г.

Празничната програма беше допълнена от музикални изпълнения на Иван Назлъмов – ученик от Националната търговска гимназия в Пловдив, и на Академичния фолклорен ансамбъл при АМТИИ.

Приветствено слово на проф. д-р Румен Младенов – ректор на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

УВАЖАЕМИ ПРЕДСТАВИТЕЛИ
НА ДЪРЖАВНАТА И МЕСТНАТА ВЛАСТ,
УВАЖАЕМИ ПРЕПОДАВАТЕЛИ И СЛУЖИТЕЛИ,
УВАЖАЕМИ РОДИТЕЛИ И ГОСТИ,
СКЪПИ СТУДЕНТИ И ДОКТОРАНТИ,
СКЪПИ ПЪРВОКУРСНИЦИ,

Добре дошли на тържественото откриване на учебната година в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“!

За нашата академична общност днешният празничен ден е специален, защото отбелязваме 65 години от създаването на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“! Шестдесет и пет години, през които нашият университет изгражда академичния потенциал, подготвя висококвалифицирани специалисти и ръководни кадри и чертае духовното и научното бъдеще на България.

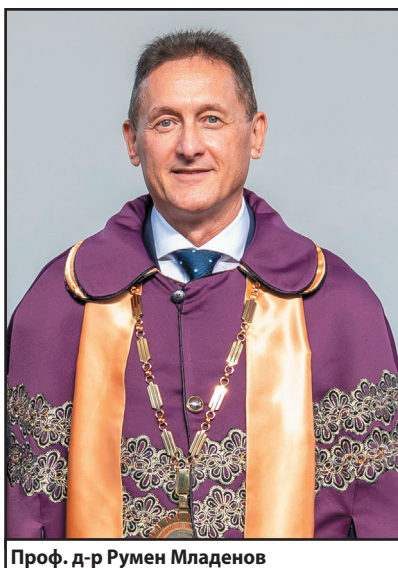
Водещ приоритет за нашето академично ръководство винаги е бил един – качеството. За нас то не е просто административен стандарт или статистика, а живата връзка между традицията и иновациите. Качеството е в основата на съвременните ни учебни програми, на високите постижения в науката и на подготовката на специалисти, готови да посрещнат предизвикателствата на утрешния ден.

Именно този последователен стремеж към качество утвърждава Пловдивския университет сред водещите висши училища в България. Днес в него се обучават над 18 000 студенти и докторанти в 106 бакалавърски, 119 програми и 74 докторски програми от 27 акредитирани професионални направления. В Университета работят висококвалифицирани преподаватели и утвърдени учени, които са гарант за качеството на предлаганото образование в съответствие с европейските и националните стандарти, акредитационните изисквания и потребностите на обществото и пазара на труда.

Скъпи първокурсници, уважаеми родители,

Днес искам да ви уверя в едно – направихте своя избор в полза на университет с утвърдени традиции и ясна визия за бъдещето. Да изберете Пловдивския университет, означава да изберете институция, която непрекъснато инвестира в своите студенти и в средата, която ги заобикаля. Университетът разполага със съвременна материално-техническа база и развита технологична инфраструктура, които дават възможност на студентите и докторантите да се възползват от предимствата на новите технологии. Посрещаме ви в светли и модерни лекционни зали, оборудвани със съвременни мултимедийни системи. Практическото ви обучение е обезпечено с високотехнологичните ни центрове и лаборатории, които превръщат теорията в безценен практически опит. Предоставяме ви съвременни и комфортни студентски общежития, които ще ви създадат необходимите условия да градите спокойно и уверено своето бъдеще.

Този стремеж към висок стандарт дава своите видими резултати. Пловдивският университет отстоява мястото си на значима и водеща образователна институция в България. На 22 юли 2021 г. Университетът е определен за изследователски за период от четири години. Атестат за значимия му принос за развитието на важни обществени области чрез върхови научни изследвания е Решение № 89 на Министерския съвет от 26 януари 2026 г., с което нашият университет отново е определен за изследователски за следващите четири години. Това ни дава възможност да работим по Стратегическата научноизследова-

Проф. д-р Румен Младенов

телска и иновационна програма за развитие, благодарение на която се осигуряват дългосрочни научни изследвания и разработване на нови технологии, базирани на знания и иновативни дейности, които подпомагат обучението на студентите и развиват практическите им умения.

Днес вие пристъпвате в разпознаваема и уважавана и извън границите на страната образователна институция.

Според данните, изнесени през 2025 г. от независимата институция EduRank, която оценява университетите в цял свят по наукометрични показатели, Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“ заема престижното трето място сред българските висши училища и първо място сред осемте университета в Пловдив.

Скъпи студенти,

Вие започвате своя академичен път в университет с многогодишни традиции в проектната дейност. Благодарение на успешно реализирани проекти Пловдивският университет може да се гордее с изградените Център за компетентност, Технологичен център, Мониторингов център в парк „Странджа“ и множество научноизследователски лаборатории. Вие имате възможност да се включите в проектната дейност на университета още от първи курс, като участвате в конкурсните сесии за студентски проекти и работите в екипите на своите преподаватели. Имайте смелостта да мечтаете, да създавате и да реализирате идеите си чрез проекти!

Нещо повече – ежегодно всички факултети провеждат конференции и семинари, някои от които са с международно участие. В тези научни форуми студентите правят своите първи стъпки в представянето на резултатите от своите изследвания и създават контакти с представители на различни организации и институции.

Нашата амбиция обаче далеч надхвърля националните граници. Програмата „Еразъм+“ запазва своята ключова роля за осъществяването на студентска и преподавателска мобилност, както и за реализирането на съвместни инициативи с европейски и глобални партньори. Към момента активните двустранни спонсорства по „Еразъм+“ са общо 293. Мрежата от партньорски институции включва висши училища от почти целия Европейски съюз, както и партньори по линия на „Еразъм+“ международна кредитна мобилност“.

Наред с отварянето ни към света ние носим и отговорността да разпространяваме българската духовност. Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“ продължава да утвърждава позициите си в областта на чуждестранната българистика – преподаването на български език и култура зад граница. Университетът обезпечава кадрово 7 от функциониращите лекторати, позиционирани в Лисабонския университет (Португалия), Тракийския университет „Демокрит“ в Комотини (Гърция), Карловия университет в Прага, Университета в Загреб, Сухумския университет в Грузия, Университета ELTE в Будапеща и Университета във Фрайбург.

Уважаеми преподаватели и служители,

Благодаря ви за вашия неуморен труд и всеотдайност! Без вашата отдаденост и професионализъм тези 65 години успешна история нямаше да бъдат възможни.

Нека новата академична година бъде здрава и вдъхновяваща, изпълнена с творчески устрем, научни открития и нестихващ стремеж към знанието!

Обявявам академичната 2026/2027 година за открита!

Гражданско образование

Вътрешна структура

Как академичната автономия се превръща в правила,

За новоприетия студент университетът първо е разписание, аудитории, преподаватели и изпити. Зад всекидневния учебен ритъм обаче стои цяла система от органи, академични звена, контролни механизми и форми на студентско представителство. Познаването на тази система е част от академичната грамотност: то показва къде се вземат решенията и как всеки член на общността може да участва в тях.

Рубриката води проф. д-р Христо Паунов – омбудсман на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Организационната карта на Пловдивския университет

Законът различава основни звена, обслужващи звена и филиали. Правилникът на Пловдивския университет прилага този модел чрез факултети и департаменти, териториално изнесени филиали, обслужващи структури и дружества. В него са посочени девет факултета, два департамента и два филиала – в Кърджали и Смолян.

Факултетът обединява катедри и организира обучение в едно или няколко професионални направления. Катедрата е най-близкото до конкретните дисциплини академично звено: там се координират преподаването и научната работа по сродни области. Департаментът осигурява обучение по една или повече дисциплини, които сами по себе си не образуват специалност. Филиалът изнася университетската дейност извън седалището на университета, а обслужващите звена – например библиотеки, центрове и лаборатории – създават инфраструктурата за обучение и изследвания.

Университетът не е просто администрация

Българското право определя висшето училище като юридическо лице, което обучава специалисти, развива науката, културата и иновациите и поддържа качеството на образователната и научноизследователската си дейност. Това означава, че университетът не е само място за провеждане на занятия. Той е институция, която създава знания, формира професионални общности и управлява собствени академични, човешки, финансови и материални ресурси.

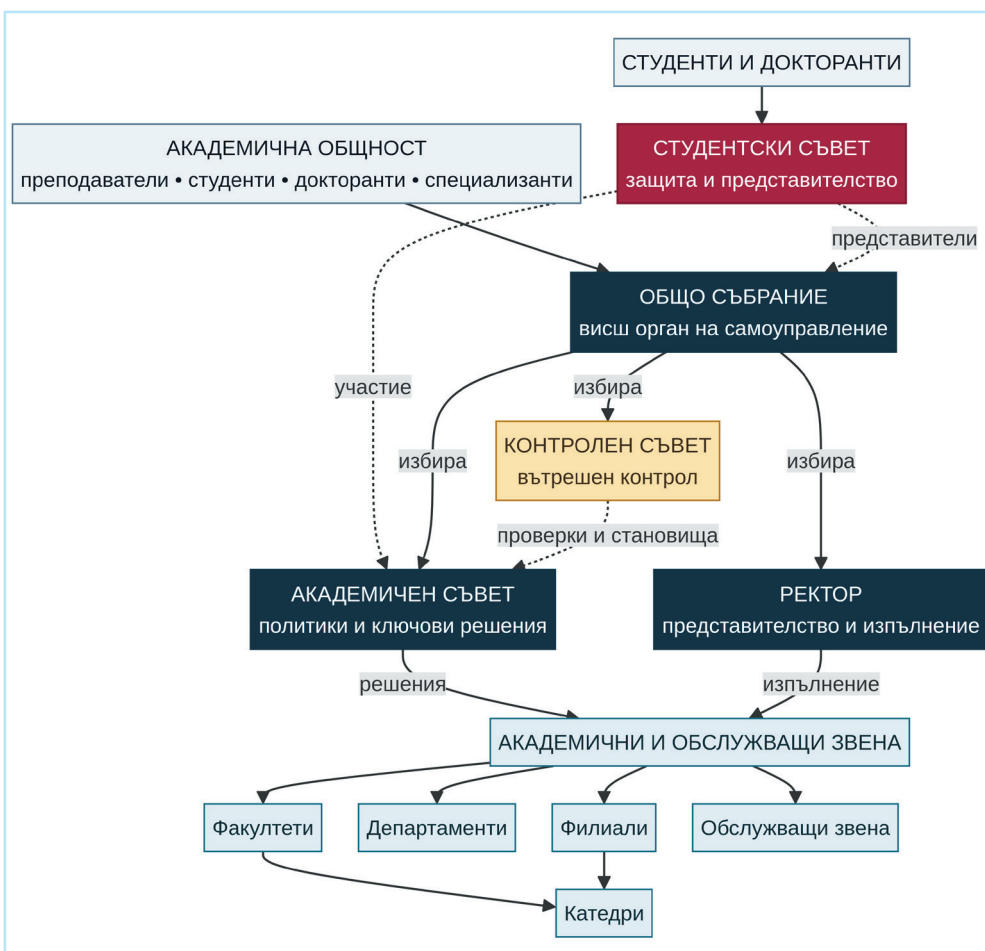
Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“ конкретизира тази мисия като държавен университет и национално средище за висше образование, наука и култура. В неговия правилник образователната, изследователската и културната дейност са представени като взаимно свързани измерения на една обща институционална задача.

Академичната автономия: свобода, но и отговорност

Отправната точка на университетското управление е академичната автономия. Законът за висшето образование я свързва с интелектуалната свобода на академичната общност и я разгръща в три елемента: академични свободи, академично самоуправление и неприкосновеност на университетската територия. Академичната общност включва не само преподавателите, а и студентите, докторантите и специализантите.

Академичната свобода защитава свободата на преподаване, учене, научно изследване и творческа дейност. Самоуправлението позволява на университета да приема собствени правилници, да избира органите си, да определя специалности, форми на обучение, учебни планове, научни проекти и кадрова политика. Автономията обаче не е изолация от обществото и не е право на произвол. Тя се упражнява в рамките на конституцията, законите, акредитационните изисквания и задължението за публична отчетност.

Ключово разграничение: академичната свобода защитава свободното преподаване, учене и изследване; академичното самоуправление определя как общността организира институцията; управленската отчетност показва как избраните органи носят отговорност за решенията си.

Фигура 1. Опростена карта на управлението. Пунктирните линии обозначават участие или контрол, а пълните – избор, подчиненост или изпълнение. Схемата е обяснителна и не замества нормативните текстове

Трите централни органа: различни роли, обща посока

Законът посочва три основни органа за управление: Общото събрание, Академичния съвет и ректора. Техният мандат е четиригодишен. Моделът съчетава представителност, колективно вземане на решения и оперативна изпълнителна отговорност. Разделението на правомощията ограничава възможността университетската власт да се съсредоточи само в един орган.

Как се разпределя представителството

Общото събрание не е събрание единствено на професорите и

и управление на Пловдивския университет

избори, отговорности и реално студентско участие

доцентите. В Пловдивския университет академичният състав заема между 75 и 84 процента от местата, като поне една четвърт от неговите представители са нехабилитирани преподаватели. Студентите и докторантите имат не по-малко от 15 процента, а административният персонал – до 5 процента и поне един представител. Подобен принцип е въведен и за Академичния съвет, който има между 25 и 45 членове.

Квотите не правят всички групи числено равни, но гарантират институционално присъствие на различните гледни точки. Решенията за учебна политика, бюджет и развитие така преминават през органи, в които има не само управленски ръководители, а и представители на хората, които преподават, учат и поддържат университетската среда.

Факултетът и катедрата: където управлението става конкретно

За студентите най-видимото равнище е факултетът. Неговите органи са Общото събрание на факултета, Факултетният съвет и деканът. Общото събрание избира декана и членовете на Факултетния съвет и приема годишния доклад за състоянието на звеното.

Факултетният съвет обсъжда учебните планове, приема програмите на дисциплините, решава кадрови и докторантски въпроси и определя основните насоки за използване на ресурсите. Деканът представлява факултета, организира неговата дейност и следи решенията да бъдат изпълнявани.

Катедреният съвет и ръководителят на катедрата управляват първичното академично звено. Именно на това равнище се срещат научната специализация и ежедневно преподаване. Когато се предлага нова дисциплина, конкурс за академична длъжност или промяна в учебното съдържание, инициативата често започва от катедрата, преминава през Факултетния съвет и при въпрос от общоуниверситетско значение достига Академичния съвет. Това е опростен модел: конкретният маршрут зависи от вида на решението и от специализираните вътрешни правила.

Практически смисъл: децентрализацията позволява въпросите за конкретна специалност да се решават близо до преподавателите и студентите, а общоуниверситетските стандарти да се пазят от Академичния съвет и ректора.

Студентът е участник в управлението, не само получател на услуга

Законът изрично включва студентите в академичната общност и им дава право да избират и да бъдат избирани в ръководните органи. В Пловдивския университет техните представители участват в Общото събрание, Академичния съвет, общите събрания и съветите на факултетите, във филиалните съвети и в Контролния съвет. Представителството е свързано с реални теми: организацията на учебния процес, качеството на обучението, стипендиите, социалната среда и студентските обществени

Студентският съвет е самостоятелният орган за защита на общите интереси на студентите и докторантите. Той организира избора на представители, може да предлага допълнителни дисциплини и външни преподаватели, участва в наблюдението на системата за качество и в разработването на въпросите за студентското

Орган	Основна роля	Примери за правомощия
Общо събрание	Висш орган на академичното самоуправление. В него участват представители на академичния състав, администрацията, студентите и докторантите.	Приема и изменя основния правилник; избира ректора, Академичния съвет и Контролния съвет; обсъжда годишния и мандатния отчет на ректора.
Академичен съвет	Постоянно действащ колективен орган за учебната, научната, международната и стопанската дейност.	Определя образователната и научната политика; утвърждава учебни планове; приема бюджета; решава структурни въпроси; контролира системата за качество.
Ректор	Избран ръководител и официален представител на университета; по право председателства Академичния съвет.	Организира изпълнението на решенията; ръководи оперативната дейност; управлява договори и ресурси; отчита резултатите пред Общото събрание и държавата.

Източник: обобщение по ЗВО и Правилника на ПУ

мнение. В Пловдивския университет към него действат факултетни студентски съвети. Мандатът на студентските и докторантските представители е две години, с възможност за още един мандат.

Този модел има важна последица: обратната връзка не се изчерпва с анкета в края на семестъра. Студентското мнение може да бъде превърнато в предложение, позиция и глас в колективен орган. За да работи тази възможност, представителите трябва да поддържат връзка със своите колеги, а останалите студенти – да познаят и използват каналите за участие.

Контрол, прозрачност и защита на академичната общност

Самоуправлението изисква вътрешни противотежести. Контролният съвет проверява законосъобразността на изборите и дава становища по бюджета и неговото изпъл-

нение. В него участва и представител на Студентския съвет, а членовете му не могат едновременно да заемат ключови управленски позиции. Така контролиращият орган е организационно разграничен от органите, които вземат ежедневните решения.

Съветът на настоятелите свързва университета с работодатели, професионални организации, местната власт, държавата, дарители и студентите. Той дава становища по стратегическото развитие, бюджета, таксите, приема и отчетите. Ректорският и деканските съвети подпомагат съответните ръководители, но са съвещателни органи и не вземат самостоятелни управленски решения – важно разграничение между консултиране и властова компетентност.

При спорове и нарушения действат различни механизми според характера на случая. Факултетните съвети и Академичният съвет разглеждат въпроси, които изискват административно решение; комисиите по етика и академично единство работят по случаи от обхвата на Етичния кодекс; университетският омбудсман подпомага и защитава членовете на академичната общност и съдейства за благоприятно уреждане на вътрешни спорове. Публичните отчети, протоколите, бюджетните процедури и системата за оценяване на качеството допълват тази мрежа на отчетност.

Управлението като академична култура

Вътрешната структура на университета не е формална пирамида, в която решенията просто слизат от горе надолу. Тя е мрежа от представителни, колективни, изпълнителни, контролни и консултативни органи. Общото събрание легитимира основните избори и правила; Академичният съвет формира политики и приема ключови решения; ректорът осигурява изпълнението; факултетите, катедрите, департаментите и филиалите превръщат общите цели в конкретна учебна и научна работа; студентските представители внасят опита и интересите на обучаващите се.

За първокурсника най-важният извод е: университетът се управлява и чрез участие. Правото да зададеш въпрос, да дадеш аргументирана обратна връзка, да избереш представител или сам да се кандидатираш, е част от академичната автономия. Когато тези възможности се използват информирано, университетското управление престава да бъде невидима администрация и се превръща в обща отговорност за качеството на образованието и научния живот.

Проф. д.х.н. Никола Моллов – Химическият факултет организира научна сесия

Доц. д-р Стела СТАТКОВА-АБЕГХЕ

Научна сесия по органична химия с майсторски клас по тавтомерия, посветена на столетието на рождението на бележития учен, химик органик проф. д.х.н. Никола Михайлов Моллов (11.05.1926 – 27.07.2014). Организаторите от Катедрата по органична химия на Химическия факултет на Пловдивския университет имаха за цел форумът да предостави поле за изява както на студенти, правещи първите си стъпки в науката, така и на утвърдени учени в областта. Участието на студенти и постдокторанти бе предпоставка за създаване на работни контакти на младите учени, плодотворна среда за обмяна на знания, умения и опит.

Научната сесия се проведе със съдействието на Университетския център за изучаване на тавтомерията (УЦИТ) и Студентския съвет на ПУ.

Предлагаме ви доклада на доц. д-р Стела Статкова-Абегхе, в който са представени факти от житейския път и научната биография на проф. д.х.н. Никола Моллов.

Проф. Никола Моллов по време на научната сесия по случай неговата 80-годишнина, организирана от Химическия факултет през юни 2006 година в Хисаря

Биографични данни

Проф. д.х.н. Никола Михайлов Моллов е роден на 11 май 1926 г. в гр. Бургас, където завършва средното си образование, а висшето, със специалност „Химия“, във Физико-математическия факултет на Софийския университет „Климент Охридски“ през 1951 г.

Постъпва като асистент към Катедрата по органична химия на Химическия факултет на Софийския университет, където работи през периода 1952 – 1962 г. През 1957 г. защитава дисертация, която е първата защитена в България дисертация в областта на химическите науки по тогавашната номенклатура. След конкурс през 1962 г. той се хабилитира като старши научен сътрудник II степен в секция „Химия на природните органични вещества“ към Института по органична химия (по късно ИОХЦФ) при Българската академия на науките, София, където работи до 1974 г. През 1972 г. Н. Моллов защитава дисертация за придобиване на научната степен „доктор на химическите науки“ – първата защитена в България дисертация за тази научна степен в областта на природните науки. Професионалното развитие и профилиране на Н. Моллов до голяма степен се определя от международните му специализации във Всесъюзния химико-фармацевтичен институт в Москва (1961 г.) и в Химическия факултет на Университета в Отава, Канада (1967 г.), също и в Куба.

През 1974 г. Н. Моллов печели конкурс за професор по органична химия в Пловдивския университет, където работи до края на академичната си кариера. Той е ръководител на Катедрата по органична химия в продължение на 15 години и я превръща в значим център за съвременни изследвания и образование в България. Под негово ръководство в катедрата са регистрирани високи научни резултати, включително съвместни изследвания с БАН и различни стопански субекти, допринесли за множество докторски дисертации и публикации в специализирани списания.

От 1980 г. нататък проф. Н. Моллов е заместник-декан, а след това и декан на Химико-биологическия факултет за по един мандат, изпълнявайки ключова роля в административните реформи, които модернизират учебните програми. Негова инициатива е в обучението да се

наблегне на практическия органичен синтез и интердисциплинарните подходи. В тази връзка са обновени и лабораторните съоръжения в подкрепа на практическото обучение и иновативните експерименти. Едновременно с това през 1980 г. той е сред създателите на Лабораторията по биологично активни вещества към Българската академия на науките в гр. Пловдив, която ръководи до 1992 г. Това създава условия за свързване на университетското образование с изследователските усилия на академично ниво и насърчаване на интегрирани изследвания върху природни и синтетични съединения. Тези инициативи засилват институционалното развитие, повишавайки репутацията на Пловдивския университет.

От ляво надясно: проф. Никола Моллов, доц. Виолета Червенкова и проф. Атанас Венков

Научни приноси

Научната дейност на проф. Н. Моллов е в областта на природните и синтетичните физиологично активни вещества. Основополагаща за приноса му е съвместната работа по *реакцията на Куртев и Моллов* под ръководството на акад. Богдан Куртев в началото на 60-те години на миналия век, произлизаща от сътрудничеството им в Софийския университет. Този иновативен метод включва киселинно катализирана кондензация на хидробензамид с естери на фенилоцетна киселина в присъствието на безводен алуминиев хлорид, при което се получават естери на 3-амино-2,3-дифенилпропанови киселини. Този подход разширява по-ранни варианти, катализирани с основа, осигурявайки допълнителен път за синтезиране на β -аминокиселинни естери и техните циклични аналози. По-широките приложения на реакцията позволяват ефективно получаване на изохинолинови производни, като 3,4-дихидроизохинолини, чрез последваща циклизация и дехидрогениране, демонстрирайки нейното значение в хетероцикличната химия.

Като един от първите такива специализирани синтетични подходи, разработени в България, *реакцията на Куртев и Моллов* представлява значителна новост, с потенциал за развитие в стереоконтролирания органичен синтез и влияе върху последващите изследвания в химията на алкалоидите.

В продължение на десетилетие, през 60-те и 70-те години на миналия век, екипът на проф. Н. Моллов от Института по органична химия на БАН изследва химическия състав на редица наши растения за съдържание на алкалоиди и дитерпенови лактони. Основният акцент е върху изохинолинови алкалоиди от родовете *Thalictrum* (включително *T. minus*, *T. foetidum*, *T. simplex* и *T. aquilegifolium*) и *Fumaria officinalis*. Тези изследвания включват систематична екстракция на растителен материал с помощта на органични разтворители като метанол или етанол, последвано от подкисляване за образуване на соли, алкализирание и пречистване чрез колонна хроматография върху алуминиев оксид или силикагел за изолиране на чисти алкалоидни фракции. Проучванията установяват общо 27 алкалоида, 14 от които са нови съединения. Изолирани, идентифицирани и структурно са доказани предимно бензилизохинолин-апорфинови производни, характеризиращи се с димерните си структури, свързващи апорфинова единица с бензилизохинолинова част чрез етерна или биариолова връзка.

български следи в химията

по случай 100 години от рождението на учения

Особено значими са изследванията на растения от рода *Teucrium montanum* (поддъбиче) и *Nigella arvensis*, които довеждат до откриването на богата колекция от алкалоиди, някои от нов структурен тип. От вида *Thalictrum minus* (дребно обичниче) е изолиран алкалоидът таликарпин, който влиза в състава на противотуморния препарат „Талибластин“, достигнал до трета фаза на клинични изпитания. Тези открития подчертават химичното разнообразие на изохинолиновите алкалоиди в българската флора, като новите съединения показват потенциални биосинтетични пътища, включващи фенолно окислително свързване. Проф. Н. Моллов обобщава тези изследвания в главата „Таликтрум алкалоиди“, публикувана в „Последни развития в химията на естествените въглеродни съединения“ (том 4, 1971 г.; в съавторство с Х. Б. Дучевска и В. Ст. Георгиев), в която подробно са описани протоколи за изолиране, структурни разпределения и сравнителни анализи между видовете. Структурите често са потвърждавани чрез пълен синтез, включително приложение на реакцията на Куртев и Моллов за проверка на етерните връзки в димерите. Върху тях са защитени 12 докторски дисертации на научни сътрудници и асистиенти.

Присъждането на научната степен „доктор на химическите науки“ подчертава ролята на проф. Моллов в усъвършенстването на методологичните стандарти в БАН, като се наблюдава на ефикасните процеси на екстракция и пречистване, приложими за българското биоразнообразие. По-късно Моллов ръководи секцията „Химия на алкалоидите“ в БАН, където инициира създаването на специализирана лаборатория. Под негово ръководство изследванията се фокусират върху систематичен анализ на алкалоиди от българската флора, насърчавайки изследвания, интегриращи химическото профилиране с екологични проучвания за идентифициране на потенциални фармацевтични продукти. Тази инициатива не само разширява инфраструктурата на БАН

Проф. Моллов с колеги от Катедрата по органична химия

за изследвания на алкалоидите, но и обучава поколение химици в съвременни спектроскопски и хроматографски методи.

Изследванията на проф. Моллов върху дитерпеновите лактони са съсредоточени върху видове от рода *Teucrium*, които са разпространени в българската флора и са известни със своите лечебни и горчиви свойства. Ключов резултат от тези усилия е откриването на монтанин-D, нов фураноиден дитерпенов продукт от клероданов тип, изолиран от *Teucrium montanum* L. В сътрудничество с доц. д-р Петър Й. Малаков, проф. д.х.н. Георги Й. Папанов и проф. д.х.н. Стефан Л. Спасов Моллов съобщава за това съединение през 1978 г., установявайки неговата структура чрез спектрален анализ (включително ядрено-магнитен резонанс и маспектрометрия) и потвърдителни химични трансформации, като дериватизация до известни аналози.

Втората научноизследователска област е развита в периода от 1974 до 1992 г. главно в Катедрата по органична химия на ПУ „Паисий Хилендарски“ и Лабораторията по биологично активни вещества на БАН в Пловдив. Разработени са нови синтетични методи за получаване на изохинолинови съединения и техни производни, на базата на

реакция на вътрешномолекулно алфа-амидоалкилиране, а терминът е признат от научната общност. Сътрудничеството му с чуждестранни химици подчертава ролята на България в европейската органична химия в края на 20. век. Тези фундаментални изследвания имат също и научно приложение, като заедно със сътрудници от Базата за развитие и внедряване на химическия завод „Агрия“ в Пловдив са разработени лабораторни и производствени технологии

за получаване на няколко амидни хербицида, като алахлор, дуал и др. По тази проблематика под научното ръководство на проф. Моллов са защитени три дисертации и десетки дипломни работи.

Като резултат от всички тези изследвания излизат над 120 научни публикации в наши и чужди специализирани списания, като *Journal of the Chemical Society* и *Phytochemistry*. Освен това Моллов притежава 14 патента, свързани с иновативни методи за синтез и технологии за пестициди, които са допринесли за развитието на практическите приложения в българското селско стопанство и промишленост. Тези резултати не само разпространяват неговите изследователски открития, но и установяват еталони за химията на природните продукти в Източна Европа. За нуждите на обучението на студентите по органична химия проф. Никола Моллов и проф. Георги Папанов подготвят учебника „Органична химия“, претърпял две издания (1981 и 1988 г.), а през 1994 г. проф. Моллов издава и самостоятелно учебник по тази дисциплина.

По време на академичната си кариера проф. Моллов е бил научен ръководител на 14 докторанти в Пловдивския университет и Българската академия на науките (БАН), бил е ментор на множество магистърски дипломни работи, които са интегрирали неговия опит в химията на алкалоидите и биоактивните вещества. Това менторство допринася пряко за институционалния растеж на Катедрата по органична химия в ПУ, където той прави реформи в учебната програма, наблягащи на практическия органичен синтез и интердисциплинарните подходи към природните продукти. Неговото ръководство даде тласък на поколение химици, които усъвършенстваха разработването на нови методи в органичния синтез на биологично активни вещества, както и изследванията в областта на фитохимията в България.

За научната и педагогическата си дейност проф. Н. Моллов е награждаван многократно с ордени и медали. През 1987 г. за изключителни постижения и цялостен принос в научните изследвания и преподаването е удостоен със званието „заслужил деятел на науката“ от Държавния съвет на България. Високото признание е свързано с работата му върху природните продукти и органичния синтез по време на мандата му в Българската академия на науките и в град Пловдив. Това престижно звание подчертава влиянието на проф. Моллов в сферата на националните химически иновации и образование.

Проф. Никола Моллов почина на 88-годишна възраст през 2014 г. в Бургас, но влиянието му продължава чрез изследователите, които е обучил, и основополагащите публикации, които продължават да информират съвременните изследователи.

Проф. Моллов и доц. Стела Статкова-Абегхе

Когато химията създава нови възможности:

Научният път на д-р Стоянка Николова и нейната

Химията често остава невидима за неспециалиста. Зад сложните структурни формули, химичните уравнения и непознатите наименования на съединения обаче стои една от най-важните задачи на съвременната наука – да разбере как строежът на веществата определя техните свойства и как това знание може да бъде превърнато в практически приложения. Именно по този път преминава научното развитие на проф. д-р Стоянка Николова от катедра „Органична химия“ на Химическия факултет в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, която през 2026 г. заема академичната длъжност „професор“ по органична химия и биоорганична химия.

В основата на нейната научна работа е органичният синтез – област, в която химикът не просто изучава съществуващи вещества, а създава нови молекули с предварително зададен строеж и потенциални свойства. Научните ѝ интереси са насочени към разработването на нови синтетични подходи и към получаването на разнообразни хетероциклически съединения. Такива структури са изключително важни за химията на природните съединения, фармацевтичната химия и разработването на биологично активни молекули като потенциални лекарства.

В най-ранните етапи на научната си кариера Стоянка Николова работи върху синтеза и химичните трансформации на производни на 1,3-индандиона и върху използването на природни α -аминокиселини и техни производни за получаване на нови молекули с по-добра антикоагулантна активност от 2-фенил-1,3-индандион, познат в практиката като лекарството „фенилин“. Постепенно, със започване на работа в Пловдивския университет, научната тематика се разширява с класическа тематика за катедра „Органична химия“ към разработването на синтетични методи за получаване на шестчлени азот- и кислородсъдържащи хетероцикли. Сред изследваните структури са производни на изохинолина, β -карболина, изохромана и други хетероциклически системи. Тук се проявява една от отличителните черти на този тип изследвания – интересът не е насочен единствено към получаването на „още едно ново съединение“. В органичния синтез всяка нова молекула е възможност да се разбере как промяната на определен фрагмент от структурата влияе върху реакционната способност, физикохимичните свойства и биологичния потенциал на веществото. Затова синтетичната химия естествено се свързва с други области – изчислителна химия, молекулен докинг, фармацевтични изследвания и оценка на биологичната активност.

Постепенно тази логика води до следващ етап в научното развитие – от синтеза на отделната органична молекула към изследване на нейните възможности като биологично активно съединение. Тук проф. Николова започва работа по дизайна и синтеза на нови производни на познати в медицинската практика спазмолитици, а именно папаверин (негов синтетичен аналог се среща в лекарството но-шпа) и мебеверин. Употребата на посочените лекарства има редица ограничения. Наблюдават се

недостатъчна ефективност и нежелани странични ефекти, като хипотензия, тахикардия или влияние върху невротрансмитерните системи и др. Един от съществените недостатъци, особено за мебеверин, е блокирането на ключовия невротрансмитер ацетилхолин, който играе съществена роля за междуклетъчната комуникация в организма.

Търсенето на нови биологично активни молекули естествено насочва изследванията към съединения, при които чрез промяна на структурата могат да бъдат комбинирани няколко желани фармакологични свойства. Особен интерес представляват производните на антрапиловата киселина – структурен клас, който дава широки възможности за молекулен дизайн и за създаване на разнообразни амидни и хибридни структури. Чрез сравнително малки, но целенасочени промени в молекулната структура са синтезирани съединения, при които се търси съчетаване на спазмолитична, противовъзпалителна и подходяща фармакологична активност.

Този подход естествено поставя следващия въпрос: не само „каква молекула да създадем“, но и „как да я доставим там, където е необходима“. В съвременната фармацевтична химия целта е да се постигне необходимия терапевтичен ефект при възможно най-добрия баланс между ефикасност, селективност и безопасност. Затова разработването на ново активно вещество не приключва с неговия синтез. Необходимо е да се разбере как то взаимодейства с биологичната система, как се разпределя в организма и дали може да бъде доставено контролирано до мястото на действие.

Именно тук химическият синтез започва да прилича на своеобразна игра с „Лего“. Химикът разполага с множество „строителни блокчета“ – различни функционални групи и молекулни фрагменти – и чрез внимателното им подреждане изгражда молекула с определени свойства. Но целта не е просто да се построи „най-високата кула“. Необходимо е тя да бъде стабилна, да изпълнява конкретна функция и да запазва необходимите си свойства в сложната среда на живия организъм. Една малка промяна в един „блок“ може да промени разтворимостта, липофилността, способността за преминаване през биологични мембрани, начина на взаимодействие с биологична мишена или токсикологичния профил на цялата молекула. Именно тази връзка между молекулярна структура и биологична функция е в основата на рационалния дизайн на лекарствени молекули.

Следващата стъпка в развитието на тази концепция е търсенето на подходяща „упаковка“ или носител за активната молекула. Ако органичният синтез позволява да се проектира самото активно вещество, нанотехнологиите дават възможност да се проектира средата, в която то да бъде доставено. Така органичната молекула и наночастицата могат да бъдат разглеждани като две взаимно допълващи се части на една по-сложна система – активното вещество определя фармакологичното действие, а наноматериалът може да повлияе върху неговото

Визитка

Проф. д-р Стоянка Николова Атанасова е преподавател и изследовател в катедра „Органична химия“ на Химическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ от 2004 г. Завършва висшето си образование като магистър по химия през 1996 г., а през 2003 г. защитава докторска дисертация в областта на органичния синтез. Научните ѝ интереси са свързани със синтеза на биологично активни органични съединения и шестчлени N- и O-съдържащи хетероцикли, включително производни на изохинолини, β -карболини и изохромани. В последните години развива интердисциплинарни изследвания върху сребърни наночастици, лекарствено натоварени наночастици и биогенно получени наноматериали. Автор е на множество научни публикации и участник в национални и международни научни проекти. Преподава органична и биоорганична химия, химия на природните съединения и органичен спектрален анализ. През 2026 г. е избрана за професор по органична химия и биоорганична химия в Пловдивския университет.

Проф. Стоянка Николова

от органичния синтез до наномедицината

публична лекция по случай избирането ѝ за професор

натоварване, стабилност, освобождаване и взаимодействие с биологичната среда.

Именно оттук започва и новата посока в научната работа – използването на сребърни наночастици като платформа за натоварване и доставка на биологично активни вещества. Сребърните наночастици представляват изключително интересен клас наноматериали. Размерите им са от порядъка на милиардни части от метъра, хиляди пъти по-малки от клетките в нашето тяло. Например, ако клетката е като футболна топка, наночастицата е като песчинка. Размерът е това, което им придава различни, уникални свойства. Голямата специфична повърхност на наночастиците позволява взаимодействие с различни молекули и създава възможности за тяхното използване като носители на активни вещества. В съвременната фармацевтична наука това е особено важно, тъй като една от основните цели на модерните лекарствени форми е активното вещество да бъде доставено по възможно най-контролирания начин.

В проведените изследвания е разработен подход за получаване на сребърни наночастици, натоварени с биологично активни молекули. Получените наночастици с мебеверин са изследвани като потенциална система за лекарствена доставка при възпалителни заболявания. Тези изследвания показват как познанията по органичен синтез могат да бъдат пренесени в съвременната наномедицина – от създаването на органичната молекула до нейното включване в по-сложна функционална система.

Друга стъпка в тази посока е изследването на сребърни наночастици, натоварени с антикоагуланта фениндион. Този тип изследвания изискват познания далеч извън границите на класическия органичен синтез. Необходимо е да се установи как се формират наночастиците, какъв е размерът им, каква е повърхностната им характеристика, как се свързва лекарствената молекула с тях и как се променят свойствата на системата. В изследванията участват специалисти по физикохимия, аналитична химия, фармация, медицинска физика и биофизика, микробиология и изчислителна химия. Именно това превръща разработването на направление в интердисциплинарна научна платформа.

Особено интересна е възможността тези наноматериали да бъдат свързани с вече разработените направления в областта на биологично активните органични молекули. Изследванията върху спазмолитичната, противовъзпалителната и антимикробната активност очертават потенциални приложения в биомедицината, но едновременно с това поставят и нови въпроси. Как наночастицата взаимодейства с биологичната система? Каква е ролята на сребърните йони? Как се освобождава натовареното вещество? Как размерът и повърхностните свойства влияят върху активността? Как могат да бъдат постигнати необходимите селективност и безопасност?

Това са въпроси, на които не може да отговори само една научна дисциплина.

Именно тук се откроява развитието на научната тематика на проф. д-р Стоянка Николова. Пътят от органичната молекула към наночастицата не представлява отказ от първоначалната област на работа, а нейното естествено разширяване. Познанията за структурата и реакционната способност на органичните

съединения се превръщат в основа за създаване на биологично активни молекули; те от своя страна могат да бъдат включени в наноструктурирани системи, а наноматериалите отварят възможности за нов тип лекарствена доставка.

Следващата естествена крачка е търсенето на по-екологични начини за получаване на наночастици. Вместо традиционните химични реагенти могат да бъдат използвани биологични източници, съдържащи разнообразни природни вещества. Растителните екстракти, водораслите и други биологични материали съдържат полифеноли,

флавоноиди, органични киселини, белтъци, липиди и други компоненти, които могат да участват във формирането и стабилизирането на наночастиците. В това направление органичната химия се среща с фитохимията и зелената химия. В тази посока са проведени изследвания върху биогенно получени сребърни наночастици от *Spirulina platensis*, *Chlorella vulgaris* и *Trigonella foenum-graecum* (или сминдух). Особено значение има установената спазмолитична активност и при трите вида наночастици, която свързва зеленото получаване на наноматериали с едно от

основните направления, а именно търсенето на нови средства за повлияване на гладката мускулатура. Така резултатите показват, че растителният произход и начинът на извличане на природните компоненти могат да бъдат определящи за свойствата и потенциалното приложение на получените наноматериали. Изследването е пример за цялостен подход, при който фитохимията, зелената химия, нанотехнологиите и фармакологичната оценка се обединяват в търсенето на нови биомедицински приложения.

Съвременната наука все по-често се развива именно на границата между отделните дисциплини. Химикът органик трябва да разбира не само как да синтезира една молекула, но и как тя взаимодейства с биологична система; трябва да познава химията на повърхностите и поведението на активните вещества. Фармацевтът търси оптималния начин за доставка, а специалистите по биология и медицина оценяват ефекта върху живите организми. Обединяването на тези знания позволява от отделни научни резултати да се изгради цялостна концепция.

Научният път на проф. д-р Стоянка Николова Атанасова е пример именно за такова развитие – от синтетичната органична химия и дизайна на хетероциклически молекули към биологично активни съединения, зелена химия и наноматериали с потенциални биомедицински приложения. Той показва и нещо съществено за съвременния учен – че научното израстване не се измерва единствено с броя на синтезираните съединения или публикуваните резултати, а със способността да се задават нови въпроси и да се търсят връзки между привидно различни области.

От малката органична молекула до наночастицата пътят може да изглежда огромен. В действителност той се извървява стъпка по стъпка – чрез любопитството към структурата на веществото, стремението да се разберат неговите свойства и желанието научното знание да намери приложение. Именно тази последователност характеризира научното развитие на проф. д-р Стоянка Николова и очертава перспективите пред нейната работа в органичната химия, биоорганичната химия и наномедицината.

Проф. Николова със своя студентка по време на опит в Лабораторията по биофизика към Медицинския университет – Пловдив

Правото пред лицето на световните промени – впечатления от конгреса по философия на правото

Доц. д-р Димитър ХАНЕВ

Наричат Истанбул мястото, където Западът среща Изтока. Не може да се отрече, че този слоган е особено актуален в контекста на глобалните общественно-политически промени на нашето време. Това обстоятелство със сигурност не е било пропуснато и от организаторите на 32-рия световен конгрес на Международната асоциация по философия на правото и социална философия. Той се проведе в града, разпрострял се на два континента, в края на академичната година (IVR Istanbul 2026 – <https://ivr2026istanbul.org>).

От 28 юни до 3 юли 2026 г. величествената столица на няколко империи събра едни от най-изявените философи юристи от всяка точка на планетата. Приютени в кампуса на Университета „Кадир Хас“, разположен на южния бряг на Златния рог в историческата зона „Фатих“, те представиха своите доклади под надслова „Правото пред лицето на променящите се световни проблеми“ (Law in the Face of the Changing Problems of the World).

За разлика от автентичната песен на Истанбул обаче, съчетаваща в себе си културно-историческите пластове на стария Запад и Близкия изток в една естествена и хармонична мелодия, гласовете на съвременната правна теория, струва ми се, звучаха доста синтетично. В началото на 21. в., след ерата на Харт и Дуоркин, професионалната философия на правото сякаш се намира на някакво немного определено място.

Основанията за тази по-скоро песимистична констатация намирам не толкова в тематичното разнообразие на изказванията от конгреса – нещо само по себе си желано и необходимо за всеки академичен форум, а в липсата на стратегически и пилотни тези относно природата и същността на правото и тяхната експозиция към обществените отношения през 21. век. В такава среда човек остава с впечатлението за някаква неяснота по отношение на главните въпроси, на които съвременната юридическа теория търси отговор.

Бидейки част (макар и по един много скромен начин) от обществото, за което говоря, не се опитвам даzakлеймявам никого. Имайки предвид невероятната социална динамика, на която сме свидетели, не бих казал, че неопределеността в нашата научна област е изненадваща. Все пак легитимен остава въпросът дали академичната общност, застанала на пресечната точка между чистата философия, социалната наука и действащото право (всички те със своите корени в западнохристиянската цивилизация), е в състояние да открие нов интелектуален порив, около който да организира и развие откровен и социалнозначим дебат, способен да породит истинско доверие и да посочи път. А междувременно ето каква беше атмосферата на IVR 2026.

През първия ден на конгреса откриващото изказване бе запазено за проф. Лиа Юпи от Лондонското училище по икономика, Великобритания (London School of Economics), която защити тезата на Карл Маркс, като обясни как съвременният капитализъм ограничава човешката свобода. Последва изказването на проф. Хосе Мария Медина от Университета на Нортуетърн, САЩ, посветено на дискриминацията, контракултурата и активизма. Същия следобед се проведе кръгла маса на тема *Право и война*, на която проф. Изабел Трухильо от Университета в Палермо, Италия, се застъпи за тезата, че войната трябва да

Доц. Димитър Ханев

бъде забранена от международно публично право.

През следващите дни по време на пленарните заседания бяха представени редица доклади, от които отбелязвам няколко. Интригуващи, но и леко странни за мен бяха изказванията на проф. Роджър Котеръл от Университета на Лондон „Куин Мери“, Великобритания, и на проф. Юлиана Нойеншвандер Магалаеш от Университета на Рио де Жанейро, Бразилия (Federal University of Rio de Janeiro, BRA). Проф. Котеръл говори за нуждата от премахване

(„изместване“ по неговите думи) на понятието човек от правната терминология поради липсата на яснота в какво се състои уникалността на човешката природа. Проф. Магалаеш, използвайки за отправна точка културата на туземните племена в Бразилия, разискваше възможността за разпространение на идеята за човешките права и върху нечовешки образувания, включително животни, местности, реки и дори духовни същности.

Без да се спирам на баналните дискусии за изкуствения интелект и влиянието му върху правото, бих искал да открия представянето на проф. Клаудио Микелон от Университета на Единбург, Великобритания, относно логическите ограничения на юридическия силогизъм като средство за постигане на „обективна аргументация“ и възможността за допускане на субективното начало в юридическото обосноваване. За мен това беше едно от най-смислените и добре поднесени изказвания на конгреса – вероятно поради близостта му до собствените ми научни интереси.

Длъжен съм да спомена и участието на небезизвестния проф. Брайън Бикс от Университета на Минесота, САЩ, в кръгла маса, посветена на ролята на аналитичната философия в правото.

Що се отнася до техническите и организационните аспекти на академичния форум, мога само да изразя своите адмирации. В деня на откриването над 500-те делегати бяха посрещнати с камерно изпълнение на няколко от пиесите на Моцарт и изпратени в последния ден на събитието с галавечеря на брега на Златния рог. Към това трябва да прибавя и

конгресното пътуване с ферибот от източния до западния бряг на Босфора.

През останалото време, в рамките на работните сесии участниците в конгреса имаха пълен достъп до по-голямата част от съоръженията на „Кадир Хас“ и бяха свободни да избират дали да присъстват на пленарните заседания, или да разискват в някоя от над 50-те работни групи, формирани на тематичен признак. Отворените пространства на атриума, наситени със слънчева светлина, подходящите мебели и изящните растения плюс свободно движещите се във всички помещения котки (те имат свой специален статус в турския мегаполис) създаваха атмосфера, стимулираща творческия и интелектуалния обмен и по време на почивките между сесиите на конгреса.

Афишът на конгреса

Млади изследователи в областта на правото бяха отличени в Студентската юридическа научна академия

На 31 август и 1 септември 2026 г. се проведе тринадесетото издание на Студентската юридическа научна академия (СЮНА). Инициативата насърчава студентите да развиват своите научноизследователски умения извън рамките на задължителните учебни занятия. Кандидатите за участие преминават обучение по методология на научното изследване, след което разработват и представят научен доклад по предварително заявена тема.

Форумът предоставя възможност на младите изследователи да усъвършенстват уменията си за академично писане, публично представяне и аргументирана защита на научни тези. В рамките на дискуссионната част участниците отговарят на въпроси от публиката и журито и обсъждат поставените проблеми. По традиция академията обхваща широк кръг теми от различни области на правното познание, сред които теорията и историята на правото, гражданско-правните, международноправните, наказателноправните и публичноправните науки.

СЮНА 2026 беше открита от декана на Юридическия факултет доц. д-р Даниела Дончева, която поздрави участниците и подчерта значението на форума за развитието на студентското научно творчество. В тазгодишното издание участваха девет студенти, които пред-

Обща снимка на участниците

ставиха своите научни разработки пред петчленно журито. Негов председател беше проф. д.ю.н. Дарина Зиновиева, а членове – проф. д-р Христо Паунов, гл. ас. д-р Андреан Славчев, адв. Евдокия Кемалова и студентката Илина Пушкаркова, победителка в предходното издание на СЮНА.

На първо място журито класира петокурсничката Мадлен Павлова за разработката на тема „Разграничителни критерии между умишлените телесни повреди и

убийството при евентуален умисъл (вкл. грабеж)“. Второто място зае първокурсничката Магдалена Палкова със съчинението „Гражданско-правни проблеми при извършване на правни действия в електронна среда от малолетни и непълнолетни лица“. На трето място беше отличена първокурсничката Габриела Башова с доклада „Въпросът с гражданството на народните представители в Република България“.

Председателят на журито проф. д.ю.н. Дарина Зиновиева връчи своята специална награда на второкурсника Мартин Стратев за разработката „Граници на фискално мотивираните административни ограничения по ЗДвП“.

Всички участници получиха сертификати, а отличените студенти бяха наградени с книги от издателство „Сиела“ и с достъп до *Сиела правноинформационни системи*. Класираните на челните места научни съчинения ще бъдат публикувани в електронното списание на Юридическия факултет *Studia Iuris*.

Проф. Дарина Зиновиева връчва наградата на Мадлен Павлова, класирана на първо място

При сериозен интерес се проведе петото поред Докторантско училище в Юридическия факултет

Докт. Пламена ЧОЧЕВА

На 2 и 3 септември 2026 г. в сградата на Ректората на Пловдивския университет се проведе петото поред издание на Докторантското училище на Юридическия факултет (ДУ). Инициативата има за цел да подпомага и надгражда знанията на докторантите в предизвикателството, с което са се заели – научноизследователската работа.

Форумът протече в позитивна и стимулираща среда, спомагаща за изграждането на професионални и приятелски връзки между всички участници. Тъй като изследванията на докторантите обхващат различни области на правото, обменът на знания и опит между тях и другата гледна точка са особено ценни. Съчетанието между академичното съдържание и непосредственото общуване превръща ДУ в значима част както от развитието на младите изследователи,

Младите изследователи и техните ментори

така и от академичния живот на Юридическия факултет.

В рамките на форума се проведеха интересни и значими занятия с теоретична и практическа насоченост. През първия ден проф. д-р Люба Панайотова представи лекция на тема „Публична реч, резюмиране на теми и говорене пред различна аудитория“. Вторият ден бе посветен на изискванията към научната работа. Доц. д-р Константин Пехливанов изнесе лекция за

техническото оформяне на научната документация, работата с антиплагиат системи и информационни ресурси, както и за минималните национални изисквания и ролята на НАЦИД.

Докторантите проявиха засилен интерес – задаваха множество въпроси и водиха дискусии. Всеки получи сертификат за участие, с което форумът бе закрит с очакване на следващи научни събития и предизвикателства.

**ПРОФ. Д-Р СТОЙКА
ПЕНКОВА**

Фигури на дистинктивността,

За граничността и отграничеността като парадигмален

Избрах да положа днешната публична лекция в контекста на направените от важни за мен изследователи в областта на неравенството и дискурса коментари за новата ми книга „Фигури на дистинктивността. Фигури на афективността“ (2025), които смислово очертават не само нейния патос, но и днешното ми желание да проблематизирам социалните различия и фините механизми, чрез които неравенствата могат да бъдат разпознавани афективно в междulichностните срещи, а оттук – и ефективно преодолявани. Препращайки най-вече към *граничността* и *отграничеността* като парадигмален

Проф. Стойка Пенкова

опит на късномодерната човешка ситуация, ще си позволя да поразмишлявам повече върху фукоанската „онтология на нас самите“, върху границите на „нашето“ настояще и възможността като късномодерни същества да бъдем други или да останем същите, но – както би ни казал и самият Фуко – не по „този начин“ и не „така“. С това искам да покажа как класическата концепция за врата и мост, разгърната от Зимел, може да се използва като метафора за една нова *афективна онтология на нас самите, разгръщаща се в лоно на ржижа* – такава, която да е практикуване на *онтология на заедността и близостта* като противопоставена на *онтологията на различието и отдалечеността*.

Тези първоначални шрихи очертават и структурата на изложението. Първо ще маркирам разбирането си за двете основни понятия от заглавието – *дистинктивност* и *афективност*, като ще препратя към начините, по които се отливат в различни фигури и светове на живота – при това различни не само пространствено и времево, но и по своите афективни настроености. След това ще направя препратки към цялостната късномодерна ситуация, представяйки някои по-глобални размишления върху *граничността* и *отграничеността* като парадигмален опит на живеенето в късномодерните общества, за да завърша с предизвикателството към „нас самите“ като късномодерни хора и към „нашите“ наследници като гранични същества за това какво може/трябва да бъде нашето „идно“.

Фигурите на дистинктивност и афективност

Моето разбиране за дистинктивност играе с особената й полисемантичност на понятие, означаващо едновременно *изтънченост, изисканост*, но и *разлика, отграничаване*, което е представено в концентриран вид от Пиер Бурдийо в блестящото му изследване *Дистинкцията*. Оттук и мрежата от понятия, на които поставям акцент – естествено открояващи се, отличителни позиции, иманентно присъща интенционалност и практически овладени закономерности на света vs. отрицание, липса, отсъствие на непосредствена адаптация на ситуацията. Бурдийо очертава полюсите на дистинктивността: от една страна, позитивната дистинкция и непринудеността на аристократа виртуоз на социалната игра; от друга страна, негативната дистинкция и принудеността на дребния буржоа, определяща собствените му граници на мислимост. Тези фигури се оглеждат една в друга, превръщайки се в символни маркери на две различни форми на отнасяния към света, които за

Какво свързва абектния образ на хлебарката, образцовия кооперативен селянин в зората на държавния социализъм, чернокожото момиченце в нюйоркското метро в навечерието на Коледа и четирима роми на нощното софийско летище? Отекванията между тези афективни и дискурсивни социални форми се разстилат на страниците на тази книга, на тази афективна социална онтология на тялото и времето. Тя се разгъва като една праксеология на афициранията между тела, места и неща, която иска да бъде и дело на съпричастността, на изцвяряването на наранеността на афективните други: на онези, чиято възможност за себеактуализация, за въстъпване в човешко отношение със себе си е пресечена.

Милена Якимова

Гневът, срамът, радостта извират отвътре, но преливат навън, утаявайки се в афективни практики. Тези практики имат силата не само да изграждат, но и да рушат общности. Стойка Пенкова е изработила фини, чувствителни понятийни инструменти, с които да разбираме тези практики и следователно самите себе си.

Тодор Христов

Бурдийо са емблематични – тази на виртуозността, изключителността, отличителността, непринудеността като противопоставена на принудеността, ограничеността, изключеността, стигматизираността. Именно чрез тях се очертава важната за мен операционална опозиция, която обособявам между 1) *позитивната дистинктивност* като „имане“ на свят, като „дареност“ на дистинктивните хора и места, и 2) *негативната дистинктивност* като лишеност на „хората без бъдеще“, като изключеност на т. нар. от мен „афективни други“.

Аналитичният ми интерес е насочен по-скоро към „виртуоза“, който във визията на Бурдийо приема различни персоналифицирани модалности: аристократа и вродената му изисканост и изтънченост, виртуозния играч и неговия отличаваш се усет към играта, ересиарса харизматик и стратегическите му игри с времето. В моя контекст тази фигура на дистинктивност се изпълва от *именувани действащи агенти*, които са видими („разпознати“ и „признати“) като надарени с отличителни, т.е. дистинктивни хабитуси и характерната им пораждат, животворяща, импровизираща способност за генериране на отличителни практики. Към това ще прибавя и специфичната творческа и перформативна способност на тези *именувани агенти* да *създават свят* и чрез афекти „да вършат неща без думи“, при това внасяйки напълно свободно своите граници и дефиниции, цялата въплътена необходимост, която е определяща за този все още недействителен, но вече възможен свят. Казано по друг начин – светът не просто като възможното, което може да стане или не, а който „е вече тук“ в конфигурацията на играта и в позициите и разположенията на партньорите и противниците.

Към подобно разбиране на дистинктивността на действащите агенти на практиката, към които определени препратки прави и Бурдийо, ще добавя нещо ключово важно: дистинктивни могат да бъдат не само „виртуозите“, „ересиарсите“, „добрите играчи“, но също така и *пространствата, местата, времената, нещата*, с които те *влизат в отношение*, създавайки този *непредзададен свят*.

С тази формулировка правя следващо приближение към *фигурата на дистинктивността*. Заходът към нея минава през интерпретация на трансформациите в едно българско село в началните години от изграждането на кооперативното стопанство в него като първото ТКЗС в България, чрез които то се превръща – и това е тезата ми – в особено *дистинктивно място*. Това става възможно чрез постигането на практическо тъждество между дискурсивните форми „образцово село“ и „демонстративно кооперативно

фигури на афективността.

опит на късномодерната човешка ситуация

ПУБЛИЧНА ЛЕКЦИЯ ПО СЛУЧАЙ
ПРИСЪЖДАНЕТО НА АКАДЕМИЧ-
НАТА ДЛЪЖНОСТ „ПРОФЕСОР“

стопанство“, при което селото-става-стопанството, а стопанството-става-селото.

Самите трансформации могат да бъдат проследени в една специфична дискурсивна практика от ранните години на социализма – т.нар. „КНИГА за впечатленията вписвани саморъчно от посетителите в кооп. стопанство „Г. Димитров“ с. Ръжево-Конаре, Пловдивско“, водена от 1948 до 1971 г. с различна последователност и интензивност, в която посетителите на демонстративното образцово стопанство и селото вписват своите ентусиазирани от видяното послания. В нея по специфичен начин се репрезентира социалистическата идеология, която символно конструира и конституира приватното (всекидневното трудово пространство, образцовото стопанство, семейството, дома) и съдейства за нормализиране на социалистическата субектност. При това има съвсем реална причина, поради която този културен предмет от миналото да може да се съхранява в своята материалност на „създаващ свят“ тук-и-сега – при това не само като „вкамелости, руини или „архиви“, забравени по таваните“, както би ни казал Бурдийо, а като „изтръгнат от символна смърт“ и от състоянието на „мъртва писменост“ чрез поддържането му жив в двойствения му статус на исторически обект. И тази причина е свързана с това, че той разказва минала история, разгръщайки я в нейната афективност на там-тогава-и-така-случил-се-свят, а както добре знаем, подобно на „идното“, миналото е продукт на инвестиране в настоящето, т.е. то е важно в играта и залозите, които са конститутивни за полето тук-и-сега. Именно като такъв залог в играта на настоящето *Книгата* може да се разглежда не само като дискурсивна машина, насочена към производството на практики, говорещи „за“ селото; но да се мисли и като символна форма, изпълнена с темпоралност и съхраняваща историческото време, която говори „на“ неговите наследници. Това означава, че тя не съществува сама по себе си, а има смисъл преди всичко като действие, чрез което се приписват идентичности – както същностно утвърдителните дистинктивни идентичности на свръхдарените и осветените – герои на труда, орденоносци, строители на светлото бъдеще и т.н., така и същностно отрицателните идентичности на свръхлишените от тази осветеност минали и настоящи наследници – в *Книгата* са описани множество техни фигуративни възплъщания.

Оттук и необходимостта от експлициране на формите на *противоречиви наследявания*, които могат да бъдат извлечени не само от *Книгата* като исторически обект, но и от целия архив от документи, с който работех в хода на своето изследване. Емпиричните данни насочват към действителната „социогенеза“ на процеса на наследяване на дистинктивни идентичности, места, времена, наследства. Тук няма да навлизам в детайли в сложните процеси, чрез които се осъществяват механизмите на наследяване, само ще кажа, че те са подчинени на особена „двойственост“, положена на нивото на „конститутивните диспозиции на хабитуса“, чрез които се обживяват обективните структури и социалният ред се впечатва в телата. Затова е важно да разберем как *illusio-mo* – като онзи движещ социалната игра залог (по Бурдийо) – е детерминирано отвътре и тласка агентите към вложения в различни обекти, но също така е детерминирано и отвън чрез цялата вселена от обекти, които са социално предразположени за влагане в тях. Изпълвайки мълчаливите предписания на „моралния ред вътре в нас“ (Гарфинкъл), тези вложения и предразположения за инвестиции са „натоварени с желание“ и „заровени в най-дълбокото равнище на тялото, където са записани под формата на вина, фобии, или с една дума, страст“

(Бурдийо).

Следователно *важността на афектите и емоциите за предаването и споделянето на наследството* не може да бъде поставена под съмнение. Обръщането към тях със сигурност хвърля светлина върху начините, по които се развиват афективните привързаности и ангажименти. И това се случва не само там-и-тогава на дистинктивното село, в което се проявяват различни форми на афективно включване и изключване, на създаване на афективни общности, чрез които проблясват спонтанни форми на социалност (например чрез даването/приемането на официален и личен при-

зив-обещание; или чрез общите събрания, които далеч не се случват по канализирани и установени от официалния дискурс програми, а се разгръщат в цяло перформативно поле от давани мнения и препоръки, отправяни критики и обвинения, правени самокритики и оправдания, налагани наказания и отказ от наказания и т.н., чрез които колективната и индивидуалната власт се договарят, предоговарят, утвърждават, отричат, преутвърждават така, че „думите да съответстват на света“, а „светът да съответства на думите“; но то се случва и „тук-и-сега“ на неговите наследници, които наследяват „мястото“ и неговата афективна история, влизайки в различни форми на афективна солидарност. Важният въпрос е: дали ще могат да й отговорят подобаващо със своите житейски избори и жизнени преходи; дали ще могат да удържат наследството; дали ще могат – казано на езика на постбурдийовистката социоанализа – да се самонаследят достойно?

На свой ред *фигурата на афективността* препраща към друг мотив, свързан вече не с позитивната, а с негативно иден-

тифицираната и категоризирана афективна другост – тази, която понася върху себе си ефектите на късномодерната отграниченост между привилегированост и неравноценност, която по мое мнение се върши чрез *афект*, но без думи (ако си позволя да перифразирам известната формула на Остин за това как се вършат неща с думи). Така се натъкваме на друг „свят на живота“ – различен не само пространствено и времево, но и по своята афективност, който на свой ред препраща към едно *неконвенционално разбиране за неравенството, разгрънато във всекидневните социални взаимодействия под формата на множество афективни преживявания*.

Проблематизациите на афектите разкриват невидимите „игри“ на *властовите отношения*, въздействащи върху всекидневните интеракции, защото са в основата на всички практическите стратегии, насочени към тяхното разпознаване, признаване, прикриване, договаряне и генериране на форми на неравноценност. Така афектите правят видими съществуващите властови дисбаланси и асиметрии, които могат да бъдат както утаени във възпиращи, слепващи и втвърдяващи отношения, така и провокиращи промяна. Подобна динамика между афекта и властта изисква отговор на важни въпроси: защо възникват и съществуват афективните неравенства; какви са техните социални условия за възможност; дали могат да се преодолеят афективната неравноценност и уязвимост в условията на късномодерната „култура на емоционалността“, както Фуреди определя нашето настояще? Оттук и вниманието към фините форми на властта, отлети в баналността на всекидневните сцени, в които можем да забележим натрапващи се уплътнявания, сгъстявания, слепвания на афекти около фигурите на някои от участниците в тях – етническият, сексуалният, расовият, културният, политическият, религиозният и т.н. *афективен друг*. Казано по друг начин, определени срещи засилват способностите на някои да влияят или да бъдат повлияни, докато при

Исторически успех на международно състезание във Виена – за първи път български студент достига до четвъртфинал в ролята на медиатор

Отборът на Пловдивския университет записа безпрецедентно постижение на престижното Международно състезание по медиация и преговори IBA-VIAC CDRC, проведено през юли 2026 г. във Виена.

Защо този успех е изключителен?

Форумът във Виена събира всяка година студенти, преподаватели, медиатори, адвокати и специалисти по алтернативно разрешаване на спорове от цял свят. Освен че предоставя възможност на бъдещите професионалисти да развият уменията си по медиация и преговори, той е и място за обмен на опит, знания и добри практики между утвърдени експерти в областта.

В това оспорвано състезание досега страната ни е имала успехи само в категорията на преговарящите страни. Този път обаче третокурсничката от специалността „Психология“ Лилия Ганчева пое най-сложната роля – на медиатор (неутрална трета страна, която направлява комуникацията и помага на спорещите да постигнат споразумение).

Лилия Ганчева демонстрира блестящи психологически умения, хладнокръвие и професионализъм от световна класа, с които спечели международното жури и класира Пловдивския университет сред най-добрите в света!

Зад големия успех стоят менторите от катедра „Психология“ – докторант Кристина Горчева и проф. Манол Манолов, които подготвиха българската състезателка за сложните казуси и межкултурните преговори. Участието е финансирано изця-

ло по проекта на Педагогическия факултет „Позитивен смисъл и адаптивност през жизнения цикъл“ (№ МУПД25-ПФ-003).

Чрез този успех факултетът затвърждава лидерската си позиция в подготовката на млади специалисти с практическо мислене.

Специални благодарности отборът отправя към Студентския съвет на Пловдивския университет и към катедра „Психология“ за безрезервната подкрепа, доверието и вярата в способностите им!

Лилия Ганчева и докт. Кристина Горчева

От стр. 13 ➡

Фигури на дистинктивността, фигури на афективността...

други ги намаляват, правейки ги уязвими и податливи към неравностойни ситуации при последващи афективни взаимодействия. Оттук и тезата, че (не)справедливите ефекти от афективните срещи се натрупват така, че можем да говорим за *афективна привилегированост* или *неравноценност*, които могат да се „патологизират“ (например в случаите със седиментираните и историзирани структури на расизма, отлети в хейтърски дискурси), генерирайки отношения на афективно неравенство.

Така пред нас се очертава фигурата на афективната другост като хетеротопен (огледален) образ на фигурата на дистинктивността – и двете, разбира се, дистинктивни, но с обратен знак; и двете афективни, но в различен смисъл. *Дистинктивни* с различен знак, доколкото позитивно или негативно „вършат“ отличителности, разграничености, отграничености, изключености; *афективни* в различен смисъл, доколкото стоят в основата на две различни онтологии на жизнения свят: тези на афективната близост и на афективната отдалеченост.

Без да споделям наивното разбиране, че между проблематизираните „светове на живота“ може да се сложи знак за равенство, за да бъдат безкритично редопологани, съпоставяни, в случая по-скоро искам да поставя праксеологически акцент върху механизмите на множеството *афективни процеси на асоцииране и дисоцииране, чрез които се осъществяват афективни обмени и се изгражда тъканта на социалното и неговите безкрайни трансформации, отливащи се в различни фигури на близост и отдалеченост*.

Отговорът се крие в желанието ми да не остана при негативността, а да предложа неин контрапункт, в който *афективността „върши“ позитивна дистинктивност* посредством онтологическото енергизиране и самоенергизиране, наблюдавано при „демонстративното образцово стопанство“, а *дистинктивността „върши“ афективност* посредством трансформациите в първичните диспозиции на участниците в процеса – онези, които, хабитуализирайки своята избраност и формирайки специфични диспозиции

за инвестиране, ги влагат като социални инвестиции в общата, символно конфигурирана представа за свят, в която стопанството и „ние“ сме „за пример“, а неговите/нашите успехи са споделяни със и от всички, които искат да се докоснат до неговата/нашата избраност.

Патосът ми е, че този фрагмент от света може да служи като „врата“ към миналото, от която да черпим енергия, знания, разкази, стратегии за афективна солидарност, както и „мост“, през който да се пренасят „даровете“ и „обещанията“ от миналото към бъдещето – именно в този дарообмен на време като „пренос“ и „обещание“ за ново овременяване виждам възможностите за преодоляване на ефектите на афективното неравенство, а оттук – и за практикуване на една нова онтология на „нас самите“ в лоното на грижа, в която промяната на това, което сме и което не искаме да бъдем повече, минава през практическа критика на нашите граници, което неизменно предполага философски *ethos* и начин на живот, както би ни казал Фуко.

Избрах в лекцията да поставям въпроси, но да не давам отговори като готови решения, да провокирам проблематизации, но да не предизвеждам твърди позиции. Бих искала чрез фигурите на дистинктивността и афективността да предизвикам дебат върху нашето „идно“ в контекста на пулсиращата и напрегната социалност на „нас самите“ като гранични същества, но дарени „свобода“, т.е. с време, в което да изоставим своята човешка изключителност, набелязвайки свой собствен антиантропоцентричен проект за етос на живота в епохата на (пост)антропоцена. Надявам се младите ни наследници да намерят отговори на тези въпроси. Неслучайно посветих книгата си на моите малки внуци Антония, Калина и Вихрен с много любов и надежда за тяхното „идно“ – те са тези, наред с тук присъстващите млади колеги, които ще живеят на бъдещата граница между антропо- и екоцена и ще търсят отговори на всички тези въпроси.

(Лекцията е публикувана със съкращения.)

В МОН бяха обсъдени промени в предучилищното образование, сред които и общ инструментариум за проследяване на развитието на децата, подготвен от екип от Пловдивския университет

Учители, директори, университетски преподаватели и експерти от Министерството на образованието и науката дискутираха на 24 август 2026 г. предложенията за промени в Наредбата за предучилищното образование, които са публикувани за обществено обсъждане. Целта на дискусиата, която бе иницирана от заместник-министър д-р Таня Панчева, е да бъдат взети най-добрите решения, които да подпомогнат учителите и са в интерес на децата.

Сред обсъжданите предложения е въвеждането на общ

инструментариум, който да проследява развитието на децата в ранна възраст. И в момента в детските градини се извършва такова наблюдение, но всяка от тях използва различни критерии, което затруднява работата на учителите. Въвеждането на единна рамка не им вмения допълнителни задължения, а ги улеснява чрез система от ясни индикатори, стана ясно по време на срещата.

В рамките на разговора бяха представени различни гледни точки и становища по наредбата. „Всички предложения и становища ще бъдат внимателно анализирани, за да намерим най-добрите и балансирани решения“, каза заместник-министър Панчева. Тя изрази признателност към учителите за отдадеността и енергията, с които работят всеки ден, както и към университетските преподаватели за тяхната експертност и ангажираност.

По време на срещата учители и директори, които са били част от пилотното изпитване на инструментариума, споделиха, че проследяването на развитието на децата и сега е част от ежедневната педагогическа работа, и определиха като положителна възможността да има единна рамка, която да обедини използваните в момента различни подходи. Според тях общият инструментариум би дал повече съпоставимост и увереност, че педагогическите специалисти в различните детски градини и области работят по общи критерии. Беше посочено също, че в момента учителите отделят значително време за наблюдение и проследяване на всяко дете, поради което е важно новата единна система да подпомага работата им.

Представители на университетите поставиха въпроси както по отношение на включването на инструментариума в нормативната уредба, така и за формулировката и съдържанието на част от конкретните задачи. Беше изразено и становище за необходимостта педагогическата експертиза да има ясно място при разработването и усъвършенстването на инструментите. Според участниците отделни задачи могат да бъдат допълнително прецизирани с оглед на възрастовите особености на децата и практическото им приложение в детската градина.

„Инструментариумът няма за цел да поставя диагноза или да оценява децата, а да даде на педагогическите специалисти по-ясна и обективна информация за това как се развива всяко дете, кои са неговите силни страни и къде може да се нуждае от допълнителна подкрепа“, обясни Евгения Костадинова, директор на дирекция „Съдържание на предучилищното и училищното образование“ в МОН. Тя уточни също, че предложеният подход не отменя образователните направления и установената педагогическа работа в детските градини. Те остават част от предучилищното образование, а инструментариумът следва да подпомага проследяването на развитието на детето в шест основни области – двигателни умения, фина моторика, практически умения, когнитивно, езиково и социално-емоционално развитие. По думите ѝ инструментариумът не възлага на учителите функции на

Част от участниците в работната среща

психолози, логопеди или други специалисти и не замества специализираната оценка, когато такава е необходима – напротив, улеснява учителите в ежедневната им работа, без да прибавя нови задължения за тях.

Особено важен акцент е езиковото развитие и възможността още в предучилищна възраст да бъдат установявани затруднения, които могат да възпрепятстват успешното включване на детето в училище. Целта е децата в предучилищното образование да развият необходимото ниво на владение и разбиране

на българския език, така че при постъпването си в първи клас да могат пълноценно да разбират преподаваното учебно съдържание. При установени затруднения учителите ще могат своевременно да планират подходяща подкрепа и да проследят резултата от нейния.

По време на дискусиата беше разяснено и защо основните елементи на инструментариума са предложени като част от наредбата. Единната нормативна рамка цели да гарантира общ подход и критерии във всички образователни институции, вместо използването на различни методики да зависи изцяло от отделната детска градина или училище. Същевременно конкретните задачи и начинът на тяхното прилагане могат да бъдат обсъждани и прецизирани въз основа на становищата, постъпили в рамките на общественото обсъждане.

Екипът на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, участвал в разработването на инструментариума, с ръководител проф. д-р Юрий Янакиев – преподавател в катедра „Психология“ към Педагогическия факултет и ръководител на катедра „Психология и педагогика“ към Департамента за квалификация и професионално развитие на педагогическите специалисти в Пловдивския университет, представи мотивите и научно-педагогическата основа на предложените инструменти. Беше подчертано, че те са разработени с участието на университетски преподаватели в областта на педагогиката и са предназначени за използване от учителите в естествена среда на детската градина. Задачите и наблюденията са насочени към обичайното поведение и развитие на детето, а не към представянето му в единична ситуация.

Инструментите са преминали през мащабно апробиране в 470 детски градини в страната, в което са включени 2100 деца от първа възрастова група и още толкова от четвърта възрастова група. За прилагането им са обучени и близо 500 педагогически специалисти.

От висшите училище в дискусиата участваха проф. Милен Замфиров и проф. Весела Гюрова от Софийския университет „Св. Климент Охридски“, проф. д-р Маринела Михова и проф. д-р Петя Караиванова от ВТУ, проф. д-р Владимира Ангелова, проф. д-р Юрий Янакиев и д-р Николай Николов от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, проф. д-р Янка Стоименова и доц. д-р Вяра Цветанова от Югозападния университет, проф. д-р Пепа Митева от Бургаския свободен университет, проф. д-р Румяна Папанчева от Бургаския държавен университет, проф. Чавдар Сотиров от Шуменския университет и проф. Генчо Вълчев от Тракийския университет. В срещата се включиха и директори и учители от детски градини – Петя Йосифова, която е и член на Управителния съвет на Съюза на ръководителите в системата на народната просвета, Петя Радева, Анелия Божанова, Симона Дамянова, Емануела Лозанова, Ангелина Султова и др.

Текстът е препечатан от сайта на Министерството на образованието и науката с малки допълнения.

Проф. д.ф.н. Клео Протохристова бе отличена с Националната награда за литературна критика „Иван Радославов и Иван Мешеков“

Траяна ЛАТЕВА

В град Златарица за петнадесети път бе връчена Националната награда за литературна критика „Иван Радославов и Иван Мешеков“, а за неин носител бе избрана проф. д.ф.н. Клео Протохристова – един от утвърдените авторитети на съвременното българско литературознание, преподавател по антична и западноевропейска литература в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Отличието, чийто материален знак е изцяло статуетка на богинята Бендида, дело на проф. Константин Денев, е не просто признание за значимостта и мащабността на индивидуалното научно дело, а приобщаване към една особено престижна интелектуална традиция, в която литературната критика заслужено заема своето място сред високите проявления на хуманитарното познание.

Проф. Клео Протохристова

Наградата е учредена на 27 ноември 1992 г. по идея на акад. Иван Радев и Катедрата по българска литература при Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ със съдействието на обществеността и ръководството на община Златарица – сгушения сред хълмовете край Велико Търново град, към който възхождат родовете корени на Радославов и Мешеков, свързани както духовно, така и по силата на съдбовната предопределеност. Повече от три десетилетия сътрудничеството между представителите на университетската хуманитаристика и местната културна общност поддържа жива паметта за двама от най-значимите представители на българската естетико-критическа мисъл от първите десетилетия на XX век, като едновременно с това превръща наградата в своеобразен мост между различни поколения литературоведи. Сред досегашните ѝ носители са Сабина Беляева, Никола Георгиев, Светлозар Игов, Иван Радев, Симеон Янев, Радосвет Коларов, Михаил Неделчев, Чавдар Добрев, Милена Кирова, Антония Велкова-Гайдаржиева, Пламен Дойнов, Иван Станков, Цветан Раковски и Димитър Михайлов – имена, достойно заслужили принадлежността си към историята на българската литературна критика и литературознание.

Тъкмо върху тази редица от ярки личности бе акцентирано и в словото на проф. Протохристова, при това като *основание за преосмисляне на изначалния ѝ скептицизъм* към „всякакъв род награди“, доколкото самата идея за отличаването неизбежно предполага „наличието на някакъв състезателен момент“. Достатъчно е обаче да бъде проследена историята на това дългогодишно отличие, за да бъде опровергано притеснението за извършване на подбора на принципа на йерархизацията, който е загърбен в полза на създаването на единна духовна общност. Именно затова проф. Протохристова определя присъединяването си към редиците на радетелите на словото като „огромна привилегия“, която несъмнено поражда и чувство за отговорност към утвърдилата се традиция на приемственост, в която различията между изследователски методи, тематични търсения и научни езици не чертаят разделителни линии, а придават многоизмерност на по(д)хода при реализиране на общото усилие хуманитарното познание да съхрани своята функция на ценностна мяра за разбирането и осмислянето на човека и културата, особено във времена на „нискоchel прагматизъм и все по-изтъняваща

надежда за духовна пробуда“. В словото си проф. Протохристова открил като достойна за уважение и каузата на великотърновските литературоведи всяко връчване да бъде съпроводено от издаване на критически трудове на патроните на отличието. Актът интегрира почитта към миналото в съвременната научна работа, чието развитие е превърнато в съвместно съблюдаван процес.

Извършването с неотменна последователност начинание спомага за въвеждането на научното дело на Мешеков и Радославов в контекста на съвременното литературознание, а това на свой ред дава възможност за по-пълноценно осмисляне на ролята им във възхода на българската критическа мисъл. И двамата са потомци на литературна генерация, която пристъпва към писането на критика с убедеността, че тя следва да бъде автономна интелектуална и естетическа практика, самостоятелно творческо и познавателно усилие. Нещо повече, критикът не само трябва да притежава необходимата професионална компетентност, но и културен хоризонт, който вмества идеята за националната литература като съотносима към европейските културологични тенденции и явления. Именно тази способност – литературата да бъде изведена от полето на собствените си възможности, при това без да се нарушава спецификата на художествения текст, е една от най-съществените характеристики на наследството, което днес наградата символично предава на следващите поколения.

Тъкмо в тази перспектива може да бъде осмислено и мястото на Клео Протохристова в съвременното литературознание – не като механично повторение на вече установени модели, а като тяхно ерудитско продължение и обновление. Творчеството ѝ изобилства от изследвания, в които се наблюдава устойчиво надмиване на ограниченията на тясната дисциплинарна специализация и разгръщане на творческото ѝ дарование във всевъзможни посоки, които предизвикват възторг със своята предизвикателност и изобретателност, понякога дори и с откровената си игривост. Тази разнородност на изследователския поглед не се проявява за сметка на способността му за внимателно съсредоточаване – движението между различни културни, исторически и художествени полета функционира в синхрон с изключителна прецизност при вглеждането дори в най-фините детайли на структурата и смисловата организация на конкретния текст. Така обширният контекст не размива предмета на анализа, а встъпва в продуктивно взаимодействие с него и превръща привидно периферни фактори в значими носители на интерпретативен смисъл.

Именно тази способност едновременно да разширява хоризонта на критическото наблюдение и да задълбочава вглеждането в текстовия детайл, се утвърждава като един от разпознаваемите белези на изследователския почерк на Клео Протохристова. В „Благозвучието на дисонанса. Опити върху междутекстовостта“ (1991, 1996) интертекстуалността е инструмент за проследяване на историческата динамика на литературните форми и на променящите се отношения между свое и чуждо, литературно и извънлитературно. В „Западноевропейска литература. Съпоставителни наблюдения, тезиси, идеи“ (2000, 2003, 2008) сравнителният подход откроява типологически връзки между жанрове, мотиви, литературни форми и културни модели, проследявайки техните различни проявления, като разнородният материал не остава сбор от отделни наблюдения, а се организира в концептуална цялост. „Огледалото – литературни, метадискурсивни и културносъпоставителни траектории“ (2004) демонстрира друга съществена особеност на методологическия подход – способността един конкретен образ да бъде използван като изследователска оптика към литературата, изкуството и културата, включително отвъд европоцентричния спектър. Огледалото функционира не просто като устойчив мотив, а и като

Литературен конкурс на вестник „Пловдивски университет“

ПЪРВА НАГРАДА

Надя Райкова

ПОЕЗИЯ

* * *

Майката на Бог дойде на вечеря.
 Сваля забрадката си и благослови трапезата ми.
 Разчупихме самуна на нощта и поплакахме.
 За неродените ни деца. За щастливите загуби и тежките победи.
 За горчивината в очите и буците в гърлото.
 Разлях мирото по плащеницата и написахме заедно молитва до Бога.
 Да върне всеки изгубен (Към себе си).
 После притихнахме. Тя взе всяка следа от божественото и си тръгна,
 а аз останах на колене, благословена от нейната бяла ръчица.
 Да измоля от времето – време. От вярата – вяра.
 И от Господа – обич.
 За всички.

* * *

Поникнала е трева от баща ми.
 Мама нервно сграбчи раздавката от ръцете ми,
 като счупена сватбена фигурка.
 Разтресе ръцете си – на сенилна старица.
 От нейните 50 не беше останал и спомен.
 Ще ми пресяда, докато преглъщам очите ѝ.
 Тя бързо прелива гроба с вино –
 реколта от смъртта на сърцето ѝ.
 Господ, седнал на чешмата, изчаква
 да занесе хабер и даровете нагоре.
 Мери с дима от кандилото
 докъде се издига любовта ни.
 Диря от тамяна полетя.
 Нагоре.
 И спря.
 В сърцето на мама.

Мир

През запотените стъкла на властта
 поглеждам и виждам майки,
 които не виждат пак синовете си.
 С изкривени от надежда лица.
 И с молитва техният син да убие,
 но да не бъде убит.
 През запотените стъкла на властта
 човек с костюм поглежда и вижда
 обединение, сила, мъжественост. Победа. Надежда.
 Един запотен прозорец от дъха на войната
 и субективна надежда ни превръщат
 в зверове.
 Но какво значение има, щом на войнишките плочки
 пише думата „Мир“.
 Точно до кръвната група.

Пъзел

Един ангел подрежда усмивки с мирис на череша.
 В трапчинките си е побрал смисъла на всеки ден.
 Ирисите – картография на всяко утре,
 носят вяра в чудеса.
 На гърба му – белегът от Бога.
 Обич от пера.
 С всеки дъх размества звездите.
 Моят ангел реди пъзел от бъдеще.
 В ръцете си държи света.
 Поправка.
 Светът ми.

Надя Райкова, студентка в магистърската специалност „PR, реклама и медийни комуникации“, бе отличена с първа награда за поезия в литературния конкурс на вестник „Пловдивски университет“.

➡ От стр. 16

Проф. д.ф.н. Клео Протохристова бе отличена...

своеобразна призма, през която се пречупват различни представи за видимото и невидимото, за идентичността и другостта, за отношението между действителност и нейното художествено отражение. В „Записки от преддверието. Теория и практика на заглавието“ (2014) анализът е изведен на равнището на титрологията и убедително аргументира хипотезата, включително чрез конкретни казуси, включващи проблемите на превода и рецепцията, че един привидно второстепенен елемент, какъвто се явява заглавието, с което читателят се сблъсква още преди да е прекрачил прага на същинския текст, се оказва едновременно част от поетиката на произведението, реторически жест, интерпретативен ориентир и исторически обусловена практика. „Теми с вариации. Литературнотематични етюди“ (2016) проследява как едни и същи тематични ядра се преобразуват при преминаването си през различни творби, епохи и художествени системи, докато в „Литературният двайсети век. Синхронни срезове и диахронни проекции“ (2020) отказът от линейно разбиране на литературния процес позволява явленията на XX век да се разглеждат едновременно в конкретната историческа перспектива на своето възникване и в по-обширните мрежи от взаимни зависимости, които очертават облика на столе-

тието. Най-новата ѝ книга – „Вдъхновения и дни. Съпоставителни догадки и проучвания“ (2026), разширява допълнително съпоставителното поле, като поставя литературата в позицията на диалогизиращ с музиката, визуалните изкуства и киното субект.

Посочените заглавия очертават устойчивото ядро на изследователския подход на Клео Протохристова: отличната многоаспектна осведоменост не просто придава убедителна подплатеност на анализа, а става негов инструмент; съпоставителният подстъп не служи за самоцелно успоредяване на явления, а поражда непроучени досега въпроси и задава нови смислови перспективи; интердисциплинарността не размива границите, а укрепва и обогатява възможностите за разбиране на художествения текст. В този смисъл литературоведското дело на проф. Протохристова се вписва в една от най-продуктивните линии на българската критическа наука, при която текстът е познавателно пространство, поле за експериментални открития и интелектуално творчество, а солидната културна компетентност не е само условие за добрия прочит, а негов същински двигател.

Честито отличие, проф. Протохристова!

Университетската библиотека бе представена на международен форум в Дъблин на тема

„Общност, връзки и сътрудничество: библиотеката на XXI век“

Директорката на библиотеката на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ д-р Петя Георгиева взе участие в „Еразъм+“ седмица за мобилност на библиотечните специалисти, която се проведе през юни 2026 г. в Дъблин. Седмичата бе организирана от Консорциума на националните и университетските библиотеки в Ирландия – CONUL the Consortium of National and University Libraries in Ireland (www.conul.ie).

CONUL е създаден през 1971 г. от седем университетски библиотеки и Националната библиотека на Ирландия с цел да осигурява сътрудничество, иновации и добри практики във всички научни библиотеки. Тази цел бе в основата и на тазгодишната мобилна седмица, иницирана от тях, като седем библиотеки се обединиха, за да осигурят динамична и организирана програма:

1. University of Dublin, Trinity College – Library: <http://www.tcd.ie/library/>
2. University College Dublin – Library: <http://www.ucd.ie/library/>
3. RCSI University of Medicine and Health Sciences – Library: <http://www.rcsi.ie/library>
4. Technological University Dublin – Library: <https://tudublin.ie/library/>
5. National Library of Ireland
6. Maynooth University – Library: <https://www.maynoothuniversity.ie/library>
7. Dublin City University – Library: <http://dcu.ie/library/index.shtml>

В „Еразъм+“ седмичата взеха участие 24 библиотечни специалисти от 15 държави: Австрия, България, Италия, Испания, Ирландия, Литва, Малта, Норвегия, Полша, Румъния, Словения, Франция, Чехия, Швеция и Швейцария.

Програмата включваше презентации на всеки един от тях и на библиотекарите от библиотеките – членки на CONUL, придружени със сертификати за участие. Основен акцент беше обменът на опит и добри практики, свързани с изграждането на професионални мрежи, партньорства и общности в библиотеките от 21. век.

Темите на участниците бяха интерпретирани творчески и обхващаха различни аспекти на библиотечната дейност, като активната роля на библиотеките в създаването и съхраняването на студентско дигитално съдържание; управление на научни системи и услуги за читатели; библиотеките като лаборатории на умения; професионални мрежи, взаимодействие с академични и местни общности, успешни консорциуми или други примери за това как библиотеките и библиотечните специалисти създават устойчиви партньорства и оказват положително въздействие върху своите общности.

Голям интерес и дискусия предизвика темата за подкрепа и сътрудничество на отворената наука, която беше засегната в презентацията на д-р Петя Георгиева от библиотеката на Пловдивския университет на тема „Насърчаване на отворената наука в България и ролята на академичните библиотеки“. Пред международната аудитория бяха представени Пловдив – най-старият жив европейски град, Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“, който заема престижното трето място сред българските висши училища, както и видовете електронни ресурси и услуги, предлагани от библиотеката му. По отношение на насърчаването на отворената наука в България бяха посочени инициативите на Министерството на образование-

Участниците във форума пред библиотеката на Тринити колидж

то и науката, както и ролята на академичната библиотека за това. Нагледен пример е създаването на Българския портал за отворената наука (БПОН) – <https://bpos.bg/>, който се явява националното хранилище на научна информация и научни изследвания с отворен достъп и въвеждането на „задължително вторично публикуване“ в него чрез промените в Закона за насърчаване на научните изследвания и иновации (чл. 78, чл. 80) и Закона за авторското право и сродните му права (чл. 60). Друга съществена стъпка в насърчаване на отворената наука е сключеното споразумение между българското Министерство на образованието и науката и международното издателство Elsevier за периода 2025 – 2028 г. То е за подкрепа на автори в България, които желаят да публикуват с отворен достъп в хибридни списания без заплащането на такса за това. Тук не е малка ролята и на българските академични библиотеки, които са верен посредник и партньор на министерства, учени, преподаватели и студентите в насърчаването на отворената наука. Те създават дигитални колекции, осигуряват достъп до специализирани бази данни с научна информация, участват активно в изграждането на институционални и национални научни хранилища, грижат се за опазването на авторските права и интелектуалната собственост и подпомагат науката чрез експертна библиографска помощ при търсене на информация и при научно публикуване.

В рамките на дискусии-те бяха обсъдени и договорени възможности за споделяне на отворени информационни ресурси и бази данни между университетските библиотеки, както и за бъдещо професионално сътрудничество.

Програмата включваше посещения на всички библиотеки домакини, по време на които участниците се запознаха с техните библиотечни фондове, читателски пространства и иновативни модели за предоставяне на библиотечно-информационни услуги. Три от тях обаче се откроиха.

Особен интерес предизвикаха специалните колекции от редки и ценни издания на ирландското книжовно наследство в най-голямата библиотека, тази в Trinity College, която датира от основаването на колежа през 1592 г.

История и съвременност. Поглед към Старата библиотека на Тринити колидж и читалнята на най-модерната академична библиотека, носеща името на писателя Джеймс Джойс

Ползотворна мобилност по програмата „Еразъм+“ в Университета Екс Марсилия

По време на престоя си за обучение по програмата „Еразъм+“ доц. д-р Ангел Шопов от Юридическия факултет се среща и дискутира аспекти от гражданското, търговското и сравнителното право с група докторанти от Центъра по икономическо право на Университета Екс Марсилия, Франция. Останалите негови активности бяха срещи и дискусии с ръководството и колеги изследователи от центъра (проф. Давид Боско и проф. Луи Тибиерж), както и обучения в администрацията на центъра и на Юридическия факултет на университета партньор. Обсъдени бяха въпроси от взаимен интерес – относно обучението на студенти по „Еразъм+“ и на чуждестранни студенти като цяло, подробности от акредитационните процедури, етапите на обучение по право в България и Франция, множеството магистърски програми (и на английски език), предлагани от Университета Екс Марсилия. Обучението протече в спокойна и приятелски настроена среда, изключително полезно за участващите от двете партниращи си институции. Очакваме първите студенти по програмата „Еразъм+“ да осъществят своите мобилности, както и напредък в съвместните образователни и изследователски инициативи.

Доц. Ангел Шопов с френски студенти

Факти. Университетът Екс Марсилия обучава 80 хиляди студенти, Юридическият му факултет – 15 хиляди. Кампусите му са главно в градовете от Южна Франция: Марсилия, Екс ан Прованс и Арл, като образователната дейност е отделена от изследователската. Образователни звена са институтите, а изследователски – центровете. Центърът по икономическо право обединява усилията на 47 хабилиитирани учени от правото и икономиката, като към него са зачислени 70 докторанти.

Чуждестранни студенти от осем държави посрещна ПУ по програмата „Еразъм+“

Чуждестранните студенти с д-р Димитър Карамитев

Студенти от Испания, Казахстан, Турция, Германия, Италия, Румъния, Чехия и Словакия започнаха обучението си по програмата „Еразъм+“ в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ през зимния семестър на академичната 2026/2027 година.

За първия семестър в университета пристигнаха 13 души, като част от тях ще следват тук през цялата академична година, а през втория семестър към тях ще се присъединят и нови участници. Студентите ще се обучават в Биологическия, Педагогическия, Филологическия, Химическия, Юридическия факултет и Факултета по икономически и социални науки.

В началото на тези мобилности отдел „Международно сътрудничество“ организира ориентационни дни в подкрепа на адаптацията на чуждестранните младежи към академичната и социалната среда. Те бяха запознати с историята на България и Пловдив, структурата и дейността на университета, условията за обучение и възможностите за настаняване в университетските общежития.

Факултетните „Еразъм“ координатори разясниха подробности за учебния процес, разписанията и академичните изисквания, а екипът на Международния отдел представи основните сгради, библиотеки и учебните центрове. Студентите бяха запознати също с ключови административни институции в града, които могат да им бъдат полезни.

Ориентационните дни завършиха с едnodневна екскурзия до град Хисаря, който е един от най-големите археологически резервати в региона и в България.

➡ От стр. 18 Университетската библиотека...

Притежава над 6 милиона печатни издания, като най-известен неин ръкопис е „The Book of Kells“ – ръкопис на евангелие от IX век, намиращ се в Старата библиотека на колежа (<https://www.visittrinity.ie/book-of-kells-experience/>). Там се намира и така наречената „The Long Room“ (<https://www.tcd.ie/library/old-library/long-room/>) – главната зала на Старата библиотека, построена между 1712-1732 г. Включва над 200 000 стари книги, колекция от 14 мраморни бюстове на велики философи и писатели на западния свят, поръчани през 1743 г., а в средата спира дъха модерна инсталация, която включва изображение на Земята от НАСА.

Освен най-старата библиотека имаше възможност да се види и най-модерната академична библиотека – James Joyce Library (<https://www.ucd.ie/library/use/jjl/>). Третият етаж на библиотеката е трансформиран с 535 формални и неформални учебни пространства в сплотена „холистична екосистема“ (Holistic Ecosystem) с биофилен дизайн (biophilic design): удобни столове и маси в различни конфигурации, зони за тихо учене, стая за сензорни занимания с възможност за резервация, преходни пространства за отдих и такива за социал-

ни събирания, „Zoom стаи“ за онлайн срещи, зелени растения и мебели от естествени материали (<https://reddyarchitecture.com/projects/james-joyce-library-ucd-dublin/>). Една безопасна учебна среда, съчетаваща технологичния напредък, електронен и традиционен достъп до книги.

Съвременен пример за успешно усвояване на пространства в историческа сграда и превръщането им в модерен академичен център и библиотека е тази на Техническият университет в Дъблин (<https://www.tudublin.ie/library/>), която отваряше врати дни след приключването на библиотечната Еразъм седмица. Забележителен комплекс с широка гама от индивидуални и групови учебни пространства, технологично подобрена среда за учене и преподаване, семинарни и изложбени зали, кафене и неформални социални пространства, служби за развитие на персонала, дигитално образование, изследвания и иновации. И накрая се открива задържаща дъха гледка към Grangegorman campus и планините на Дъблин.

В такава уникална среща между историческо наследство и съвременна академична среда се създадоха ценни професионални контакти, които поставиха основи на бъдещо международно сътрудничество, обмен на добри практики и реализиране на съвместни инициативи.

Преподаватели и студенти от Физико-технологичния и Биологическия факултет участваха в деветата международна лятна школа в Латвия „Nonlinear Life“

Какво се случва, когато физика, биология, инженерни науки, медицина и цифрови технологии се срещнат в една международна академична среда? Отговор на този въпрос даде участието на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ в деветото издание на международната лятна школа „Nonlinear Life“, проведена в рамките на *Erasmus+ Blended Intensive Programme (BIP)* и *Summer University „Engineering for Life“* на Riga Technical University в Рига, Латвия.

Програмата се проведе в две части. Виртуалната подготовителна седмица беше организирана от 13 до 17 юли 2026 г., а присъствената част се състоя от 20 до 24 юли 2026 г. в Рига. В пошироката рамка на *Summer University „Engineering for Life“* на Riga Technical University се включиха около 90 участници от 15 държави, сред които България, Германия, Индия, Италия, Латвия, Литва, Франция, Турция, Румъния и САЩ. Инициативата обединяваше две международни летни школи – „Nonlinear Life Summer School (Edition 9)“ и „BIOMEDIX Summer School“, и създаде международна платформа за обучение, обмен на знания и развитие на професионални и научни контакти.

В *Summer University „Engineering for Life“* Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“ беше представен от доц. д-р Тодорка Димитрова от Физико-технологичния факултет и гл. ас. д-р Младен Найденов от Биологическия факултет, които участваха като лектори в програмата. Активно се включиха и студенти от двата факултета, които работиха по общи проектни задачи и имаха възможност да обменят знания и опит с участници от различни държави и академични направления.

Силната страна на *Summer University „Engineering for Life“* е именно възможността различни научни области да бъдат разглеждани в тяхната взаимна връзка. Програмата обединява физика, инженерни науки, биология,

Доц. Тодорка Димитрова и студентът Илиян Банков

медицина, материалознание и цифрови технологии – области, които традиционно се развиват в различни академични направления, но днес все по-често взаимодействат при решаването на сложни научни и практически задачи.

Този подход е в основата на концепцията *convergence science* (конвергентна наука) – интегриране на знания, методи и технологии от различни научни области за разработване на иновативни решения на реални проблеми. В контекста на „Nonlinear Life“ тази концепция намира конкретен израз в съчетаването на инженерни науки, материалознание и науки за живота за решаване на комплексни предизвикателства в областта на здравеопазването.

Официалната академична програма на лятната школа обхващаше широк спектър от съвременни научни направления – биоматериали, регенеративна медицина, медицинска образна диагностика, радиационна дозиметрия, терапевтичен ултразвук, носими сензори, нанотехнологии, изкуствен интелект и добавена реалност. Лекциите и научните презентации бяха допълнени от практически занимания и посещения на научни структури, сред които *Biomedical and Nanoengineering Laboratory*, *Baltic Biomaterials Centre of Excellence* и *Institute of Materials and Surface Engineering*.

Участниците в международната лятна школа

В академичната програма бяха включени лекции на доц. д-р Тодорка Димитрова по съвременни оптични уреди в офталмологията, с акцент върху най-съвременните методи и най-новите тенденции в неинвазивната образна диагностика на човешкото око, включително оптичната кохерентна томография (ОСТ), адаптивната оптика, конфокалната сканираща лазерна офталмоскопия (cSLO) и нелинейната оптична образна диагностика.

Лекциите на гл. ас. д-р Младен Найденов по анатомия и физиология на човека допълниха програмата с фундаментална биологична и физиологична перспектива, необходима за разбирането на редица съвременни медицински и биомедицински приложения.

Наред с лекционната си дейност преподавателите от Пловдивския университет участваха и като академични съветници на международните студентски екипи, подпомагайки разработването на проектите в онлайн и присъствената част на програмата.

Съществена част от програмата беше посветена на работата по международни студентски проекти. Участниците бяха разпределени в многонационални екипи, в които се срещнаха студенти с различна подготовка, научни интереси и образователен опит.

Те работиха по проектни идеи под ръководството на преподаватели от други държави. Така учебната работа се превърна в практическа среда, в която знанията от различни области трябваше да бъдат обединени около конкретен проблем и общ краен резултат. Сред проектите бяха разработки, свързани с адаптивни костни импланти, система за охлаждане и стимулация на слюнчените жлези при пациенти, подложени на радиолигандна терапия с ^{177}Lu -PSMA, 3D-печат на радиохромен имобилизационен модел за дозиметрия при лъчелечение, орган-on-a-chip технологии, сензорна оценка на възприемането на музика при хора с увреден слух и адитивно производство на костни скелети.

Този формат постави студентите в различна от традиционната академична среда. Те трябваше не само да познават своята специалност, но и да разбират гледната точка на колеги от други дисциплини, да разпределят задачите, да обсъждат различни решения и да представят общ резултат. Наред с професионалните знания участниците разви-

Гл. ас. Младен Найденов

В Педагогическия факултет се проведе втората част на обучението за работа със системата „Евентор“

Преподавателите от Педагогическия факултет преминаха втората част от обучението за работа с интелигентната система за автоматизирано отчитане на присъствията „Евентор“. Инициативата е на деканското ръководство и е насочена към подпомагане на преподавателите при пълноценното използване на системата през новата учебна година.

След първото представяне на „Евентор“, проведено през месец май, настоящото обучение имаше опреснителен и практически характер. Преподавателите имаха възможност да си припомнят основните стъпки за работа със системата и да получат съдействие при създаването и организирането на събитията си в календара на „Евентор“ за целия предстоящ семестър.

Обучението беше водено от доц. д-р Емил Дойчев, който представи както основните възможности на системата, така и новостите в нейното развитие. „Евентор“ позволява проверката на присъствието на студентите да се извършва за броени секунди, като същевременно осигурява надеждност на отчитането и авто-

Момент от обучението в I аула

матично генериране на необходимите списъци и справки.

Специално внимание по време на срещата беше отделено на две нови функционалности. Първата е свързана с управлението на упражненията за различни подгрупи и цели да улесни преподавателите при занятия, които се провеждат многократно с различни групи студенти. Втората новост е преподавателски профил в мобилното приложение „Евентор“, което досега се използваше основно от студентите, а вече ще предоставя допълнителни възможности и за преподавателите.

Важна стъпка към цялостното въвеждане на системата е и фактът, че всички учебни зали на Педагогическия факултет вече са оборудвани с необходимите устройства, което позволява „Евентор“ да бъде използван пълноценно на територията на целия факултет.

Проведеното обучение е част от последователните усилия на Педагогическия факултет за дигитализация на учебния процес, оптимизиране на административните дейности и създаване на удобна и ефективна среда за преподаватели и студенти.

➔ От стр. 20

Преподаватели и студенти...

ваха умения за работа в екип, комуникация, сътрудничество и представяне на научни идеи пред международна аудитория.

Програмата включваше и възможности за запознаване с научноизследователската среда на Riga Technical University. Посещенията в лаборатории и университетски структури дадоха възможност на участниците да се запознаят със съвременна научна инфраструктура и да общуват непосредствено с преподаватели, изследователи и студенти.

Академичната програма беше допълнена от социални събития и неформални срещи. Те също са важна част от международната мобилност, защото именно извън обичайната академична среда често се създават първите контакти, които впоследствие могат да прераснат в професионални и научни партньорства.

Summer University „Engineering for Life“ има по-широка концепция, която обединява двете международни летни школи – „Nonlinear Life Summer School (Edition 9)“ и „BIOMEDIX Summer School“. Общата инициатива на Riga Technical University е насочена към създаването на международна среда за обучение, обмен на знания и развитие на нови партньорства в бързо развиващи се области на естествените науки, инженерните технологии и науките за живота.

За Пловдивския университет това участие беше възможност не само за международна мобилност, но и за представяне на академичния потенциал на два факултета, чиито научни интереси се допълват в редица съвременни области. Включването на представители на Физико-технологичния и Биологическия факултет показва потенциала на университета да свързва различни научни направления и да създава възможности за съвместна работа на преподаватели и студенти.

Участието в „Nonlinear Life. Edition 9“ беше повече от присъствие в една международна образователна програма.

За студентите то донесе нови знания, международен опит и възможност да работят рамо до рамо със свои връстници от различни държави. За преподавателите – възможност за обмен на опит, нови професионални контакти и обсъждане на идеи за

бъдещи образователни и научни инициативи.

Програмата създаде предпоставки за изграждане на международна мрежа от преподаватели, млади изследователи и студенти и откри перспективи за бъдещо сътрудничество в областта на научните изследвания, образованието, студентската мобилност и съвместните проекти.

За Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ участието в Summer University „Engineering for Life“ е още една стъпка към утвърждаване на неговото международно присъствие и към развитие на академични партньорства, основани на наука, иновации, интердисциплинарност и споделено знание. А за студентите, които бяха част от „Nonlinear Life“, това беше и възможност да видят на практика как различни знания и гледни точки могат да бъдат обединени около общ проблем и превърнати в база за нови идеи.

В основата на развитието на „Nonlinear Life“ е проф. Юрий Дехтяр (Prof. Yuri Dekhtyar) от Riga Technical University – един от основните инициатори и двигатели на идеята за създаване на международна платформа, в която медицинската физика, биомедицинското инженерство, науките за живота и съвременните технологии да се срещат в общ образователен и научен контекст. Създадена през 2017 г., лятната школа постепенно се превръща в устойчива международна инициатива, която събира студенти, млади изследователи и преподаватели от различни страни. Като домакин на програмата проф. Дехтяр има важна роля не само за нейното академично съдържание, но и за изграждането на атмосфера на открито научно общуване, обмен на идеи и създаване на международни контакти.

Благодарим на организаторите и домакините от Riga Technical University и по-специално – на проф. Юрий Дехтяр (Prof. Yuri Dekhtyar) и Marks Gorohovs, за отличната организация, гостоприемството и създадената вдъхновяваща среда за обучение и общуване, както и на всички участници за споделените знания, идеи и незабравимите моменти.

Доц. д-р Тодорка ДИМИТРОВА
Физико-технологичен факултет, катедра „Физика“

Лингвистичният клуб проведе семинар, посветен на 150-годишнината на Априлското въстание

В края на поредната ползотворна академична година Лингвистичният клуб „Проф. Борис Симеонов“ организира семинар, посветен на 150-годишнината от избухването на Априлското въстание. Пътуването, осъществено на 11.07.2026 година, беше една от многото инициативи за сплотяването на членовете на формацията и остави прекрасни спомени у всички участници.

Изборът на място за провеждането на семинара не беше случаен: членовете на клуба посетихме град Панагюрище и местността Оборище – възлови тополи от периода на предосвободителска България, които остават запечатани в културната и историческата памет на всички българи и до днес.

Първата спирка на групата беше центърът на град Панагюрище. Там на по чаша ароматно кафе споделихме един с друг своите първи впечатления от китното средногорско градче – привременна столица на Априлското въстание в IV революционен окръг през славната 1876 г. Малко след това всички се отправихме към хълма Маньово бърдо, където днес се намира Националният мемориален комплекс „Априлци“, издигнат през 1976 г. по случай 100-годишнината от избухването на Априлското въстание. Тук е била една от основните позиции, на които въстаниците водят ожесточени боеве срещу 10-хилядната османска войска на Хафъз паша. Проф. Красимира Чакъррова, ръководител на клуба, разказа подробно за Априлското въстание в Панагюрище, за събитията на Маньово бърдо, за героичната защита на града и подвига на априлци.

След нейните въздействащи думи групата се отправи към Историческия музей. Там членовете на Лингвистичния клуб имаха възможност да разгледат реплика на Панагюрското златно съкровище. Всички бяха единодушни, че тя е впечатляваща, а тези, които бяха виждали оригинала, я определиха като много сполучлива.

Част от експозицията в музея е и личната сбирка от ценни артефакти на колекционера Иван Деянов, дарена в изпълнение на неговата воля от наследниците му. Този безкористен акт свидетелства, че и в мирно време хората могат да допринасят за добруването на народ и родина.

Особено силно въздействие върху участниците в семинара оказва списъкът на загубилите живота си българи – мъже, жени и деца, след потушаването на Априлското въстание, който се намира на втория етаж от сградата на музея. Пространството на етажа е разпределено в три зали – в първата посетителите могат да се запознаят отблизо с експонати от културната и образователната сфера във възрожденска България, във втората зала – с подготовката за Априлското въстание и неговото избухване, а в последната зала се намират експонати от периода на Руско-турската освободителна война.

След като посети и трите зали, групата слезе на първия етаж, за да изгледа 12-минутния филм, посветен на Априлското въстание. Той включваше въздействащи цитати от възлови текстове, които отразяват събитията, и оказва силен ефект върху всички присъстващи. Пред проекционната зала беше оставен дневник за отзиви, където членовете на Лингвистичния клуб написаха следното: „Силно впечатлени сме от музейната експозиция, от начина, по който се съхранява за потомците. На места като този музей всеки българин е повече българин и повече свободен човек. Благодарим Ви!“

След излизането от сградата на Историческия музей се отправихме към Дудековата къща, която също е част от музейния комплекс. Групата получи възможност да разгледа сградата както отвън, така и отвътре. Къщата носи името на своя собственик –

Членовете на Лингвистичния клуб в къщата на Райна Княгиня

богатия панагюрски търговец Петър Дудеков, който е посечен от турците до стълбището в дома при потушаването на въстанието. Дудековата къща би могла да бъде описана като „архитектурно-историческо бижу“ – първо, сградата не е засегната от пожара в Панагюрище, който следва потушаването на въстанието. За това съдим, от една страна, по белезите от куршуми по дървените врати, по тавана и стените вътре в къщата. От друга страна, по време на Руско-турската освободителна война тук разполага щаба си генерал Дандевил, командир на Трета пехотна гвардейска дивизия, освободила Панагюрище. Домът на Петър Дудеков съчетава в себе си европейски стил и традиционния български възрожденски бит, затова и членовете на Лингвистичния клуб останаха заплениени от мястото дълго след отправянето си към следващата спирка – Тутевата къща.

Тутевата къща не е отворена за посетители през почивните дни, но това не ни спря да я разгледаме отвън. Тя е поредното важно място в Панагюрище, понеже, както гласи надписът, окачен до портата, „[т]ук на 20 април (3 май) 1876 г. е обявено Априлското въстание“.

Малко по-надолу по улицата се намира къщата на Райна Княгиня. Това беше и следващият обект за посещение според програмата на семинара. Къщата музей предлага близък поглед върху живота и дейността на Райна Попгеоргиева. Разглеждахме втория етаж, където стаите пазят автентичния си вид. А на първия етаж, някога занаятчийска работилница, днес е разположена експозиция с личните вещи на Райна Княгиня, снимки и единственото копие на главното знаме на панагюрските въстаници, което смелата панагюрка ушива по повод на първото честване на въстанието

през 1901 г. В сенчестия двор на къщата, под асмалъка, членовете на клуба си починаха, преди да се отправят към последната си цел в Панагюрище – църквите „Св. Въведение Богородично“ и „Свети Теодор Тирон“.

Църквата „Свети Теодор Тирон“, която е от XVI век, е позната още и като „малката църква“, а „Св. Въведение Богородично“ – като „голямата църква“. Още с влизането си групата беше очарована от екстериора и пъстрата градина, която очевидно е поддържана с голяма любов. Преданията гласят, че при опожаряването на Панагюрище църквата „Свети Теодор Тирон“ е една от малкото сгради, които не са засегнати. Оттогава това място се смята за закриляно от Господ. Членовете на клуба с интерес разгледаха и интериора на Малката и Голямата църква, след което се подредиха за поредната групов снимка.

Пред паметника в местността Оборище

Две събития, организирани в рамките на програмата „Еразъм+“, се проведеха в Юридическия факултет

Докт. Пламена ЧОЧЕВА

На 16 септември 2026 г. в зала „Компас“ в сградата на Ректората на Пловдивския университет се проведе уъркшоп по програмата „Еразъм+“. Той беше организиран съвместно от Института за държавата и правото при Българската академия на науките (ИДП) и Юридическия факултет на университета (ЮФ). Събитието, насочено специално към докторантите на ИДП и ЮФ и към всички останали, имащи интерес по темата, бе под надслов „Ролята на сравнителното право в правните изследвания“, с гост лектор д-р Андреа Пилета Масаро, доцент в Католическия университет на Лион, Франция.

Д-р Масаро беше представен от заместник-декана на ЮФ доц. д-р Ангел Шопов, който е и факултетен „Еразъм+“ координатор. Доц. Шопов акцентира върху научните интереси и постиженията на лектора, който е италиански юрист, завършил право в Университета в Торино, защитил дисертация в Университета в Тренто и после – асистент в Университета в Торино, преди да се премести в

Момент от лекцията на д-р Масаро

Лион. Главните му интереси са в областта на сравнителното право, конкурентното право и правото на международните търговски договори. Доц. Шопов пожела успех на форума и поднесе поздравления до участниците от името на директора на ИДП проф. д-р Екатерина Салкова и от декана на ЮФ доц. д-р Даниела Дончева.

Д-р Андреа Пилета Масаро

Доц. Масаро разгледа основните методологически въпроси – за главните школи в сравнителното право, различните подходи и нива на изследване с оглед на отделните правни системи. Беше илюстрирано с примери значението и приложението на сравнителноправния подход в съвременните правни изследвания. Не остана без внимание и ролята на компаративистиката в законотворчеството. Засегнаха се проблеми, свързани с имплементирането на правото на Европейския съюз, както и предизвикателствата пред правоприлагането.

В събитието взеха участие студенти, докторанти и преподаватели от институциите организатори. Уъркшопът протече при доста голяма активност от тяхна страна – те изказаха становища и поставиха множество въпроси. Едва ли някой днес би оспорил сериозното значение на сравнителното право за по-задълбочения анализ и разбиране на съществуващите проблеми в търсене на правилните (законодателни и практически) решения. Публиката беше поощрена и провокирана (някои колеги бяха вдъхновени) за научни изследвания в сравнителното право.

Два дни по-късно, в петък, 18 септември, д-р Масаро изнесе открита лекция на тема „Конкурентно право, единният европейски пазар и цифровите пазари“. Тя беше насочена главно към студентите от ЮФ, но интерес към нея проявиха и докторанти и преподаватели във факултета.

И на уъркшопа, и на лекцията бяха споделени различни гледни точки и идеи от участниците. Голямо впечатление направи уменията на д-р Масаро да представи основните аспекти по дискутираните теми с нужната академична задълбоченост, но същевременно достъпно и увлекателно. Уъркшопът и лекцията не само обогатиха познанията на участниците – те бяха равностоен партньор в дискусиата.

➔ От стр. 22

Лингвистичният клуб проведе семинар...

Преди обратното отпътуване към Пловдив в програмата на семинара бе предвидено и посещение на още един емблематичен топос – местността Оборище. Преди това обаче се насладихме на вкусен обяд и неформални разговори в прекрасен ресторант, препоръчан им от местните жители.

Следобед групата се отправи към Оборище – място на провеждане на оборищенското събрание. По случай 150-годишнината от избухването на Априлското въстание Българският туристически съюз е изградил екопътека до паметника, върху който са изписани имената на апостолите и активните дейци във въстанието. Всеки от членовете на Лингвистичния клуб остана заплеснен от красотата на природата и безмълвен пред цитатите от автори като Иван Вазов, Захари Стоянов и Христо Ботев, изписани върху камък и отразяващи издръжливостта и „порастването“ на българския народ. Екопътеката свършва на площадката, където се намира паметникът. На него са записани имената на участниците в събранието, което, в условията на несвобода бележи началото на парламентарната история на България. Вижда се, че името на предателя е заличено. Там, в сенчестата местност, близо до ромолящата река, групата се настани за кратка почивка, а проф. Чакърва прочете части от „Записки по българските въстания“, в които Захари Стоянов описва точно историческото място така, както е изглеждало по време на събранието, и дава оценка за оборищенските депутати: „Тия депутати, избрани

и назначени по къшетата и плевниците, аз ги обожавам сто пъти повече, отколкото днешните белоръкавични

депутати, които, докато се избрат, продават ги, и майка и баща, и чест и съвест; които не народът избира, както тия обичат да казват, но техните пиени агитатори, безсъвестните лъжи и подкупвания. Моите оборишки депутати са ангели, най-честните, идеални личности измежду народа, единствените възнаграждения – искам да кажа, прогонни и дневни пари – на които бяха: грозната бесилка и заптийският камчик. Подобни депутати българският народ няма да види вече, докато свят пребъде“.

След посещенията на местността Оборище групата беше готова за отпътуване. По целия път обратно към Пловдив, а и много след това всеки от присъствалите носеше в себе си положителни емоции, прекрасни спомени и чувство на гордост, че в историческата памет на народа ни присъстват толкова много славни събития и достойни имена на герои. За всеки участник в семинара може да се каже, че имаше специално отношение към това пътуване – от една страна, то беше възможност за сплотяване, разтоварване и прекарване на време в любима компания, а от друга – начин да си припомним едно историческо събитие, което според Захари Стоянов „би трябвало да държи първо място“ в страниците на новата българска история.

Гергана ТОЛУМБАДЖИЕВА

Лингвистичен клуб „Проф. Борис Симеонов“

Личности и факти от историята на Пловдив

Люсиен Шевалас*

Паркостроител, княжески градинар. Роден е през 1840 година в Обон, Швейцария. Завършва Парижкия лесовъден институт. Идва в България след Освобождението (1878). По покана на княз Александър Богориди, генерал-губернатор на Източна Румелия, през 1879 година се установява в Пловдив. Създава Княжеската (Царската) градина в съседство с конака на генерал-губернатора. След Съединението (1885) завежда общинската служба по озеленяване. Осъществява парковото строителство на Първото българско земеделско-промишлено изложение (1892) – оттогава е запазена градината, известна след това с името „Цар Симеон“ (в съседство с днешния Централен площад); създава пловдивската Градска (Дондуковата) градина – при сегашния Природонаучен музей, както и „Пепиниерата“ (разсадника) при гарата – сега там са тютюневите складове; залесява Бунарджика и Сахат тепе. Наричат го „министър на цветята“. През 1901 година е обявен за почетен гражданин на Пловдив.

Паметникът на Люсиен Шевалас в Цар-Симеоновата градина

Цар-Симеоновата градина

Създадена е през 1892 година; всъщност това е благоустрояният озеленен терен на Първото българско земеделско-промишлено изложение. Нейният общ ситуационен план е изработен от главния инженер на Дирекцията на общите сгради Иван Несторов. Особена заслуга за създаването ѝ има и паркостроителят Люсиен Шевалас, завеждащ общинската служба по озеленяване. Разположена в центъра на Пловдив, градината и до днес е запазила своите оригинални формиделски допълнения – голямото езеро с водоскока, красивия фонтан със скулптурната фигура, изкуствената пещера с водопадчето, двете малки езерца. (По време на изложението като допълнителна атракция е построена 120-метрова „падаща“ железница с едно вагонче, уредено е стрелбище с пневматични пушки, в голямото езеро плава 16-местно корабче.) В началото на XX век градината е с ограда; отворена е от 6 часа сутринта до полунощ – 15 минути преди това бие звънец, който приканва закъснелите посетители да я напуснат. Пловдивчани я наричат „Изложението“; тук при слънчево време в четвъртък, събота и неделя те правят своите разходки. На специална площадка свири военна музика; лятно време в езерото плават лодки, зимно време то се превръща в пързалка за любителите кънжъори. Западно от езерото (както и сега) има бюфет. През 1905 година пред главния вход на градината е направен плочник, а през 1911 година – и околоръстен плочник. По-късно оградата е премахната.

Шест медала завоюваха преподаватели по спорт от Пловдивския университет

Два златни и четири бронзови медала спечелиха преподаватели по спорт от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ на национален форум на техните колеги от висшите училища в България. Събитието, което се проведе от 30 август до 2 септември 2026 г. в Лозенец, беше организирано от Департамента по спорт към Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

Във форума участваха осем преподаватели от катедра „Теория и методика на физическото възпитание и спорт“ към Биологическия факултет на Пловдивския университет. Те премериха сили в различни дисциплини, сред които плажен волейбол, плажен тенис, тенис, баскетбол 3 x 3, петанк и бридж-белот, както и в категорията „Артистични възможности“.

Инициативата има за цел да стимулира, популяризира и развива спорта като култура, рекреация и здраве, както и да поддържа спортния дух на академичната общност.

Вестник „Пловдивски университет“

ISSN 2815-4592 (print), ISSN 2815-4606 (web)

Главен редактор: Тильо Тилев, тел. 032/261 477

Електронна поща: tiliotilev@uni-plovdiv.bg; vestnik_pu@abv.bg

Коректор: Гергана Иванова. Предпечат: Валентина Ангелова

Печат: Пловдивско университетско издателство

Адрес на редакцията: Пловдив, ул. „Цар Асен“ № 24

*Текстът е от „Пловдивска енциклопедия“ на Георги Райчевски.